Π Ν Ο Η

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ Α'. ΦΥΛΛΟ 7 ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

ΜΑΗΣ 1929

Ἀνάγκη γιὰ φῶς ἡ ἐντολὴ τῆς ζωῆς.... (Henrik Ibsen)

ΔΕΚΑΕΝΝΙΑ ΧΡΟΝΙΑ...

Στὴ Γαλλία—ποῦ ἀλλοῦ;—ἔχουνε αὐτὲς τὶς ἡμέρες μίαν ἐπέτειο· τὰ δεκαεννιὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ ποιητὴς τῶν «Στροφῶν» ἔκλεισε τὰ μάτια.

Ὁ Μορεὰς ἐπῆγε μεγάλος στὴ Γαλλία. Κι' ὅσο κι' ἄν ἡ ἐντατικὴ καὶ φωτισμένη πνευματικὴ κίνηση τοῦ Παρισιοῦ ἔγεινε ὁδηγήτρα τῆς σκέψης του, ὅμως ἡ σκέψη αὐτὴ δὲν ἔπαψε γιὰ τὸ λόγον αὐτὸ νὰ εἶναι γέννημα καὶ θρέμμα ἑλληνική, βγαλμένη μέσα ἀπὸ τὸ γαλάζιο τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ ἀγνὸ ἄρωμα τῆς πατρίδας ποῦ τοὔδωσε τὸ φῶς. Καὶ ἡ σφραγίδα τῆς φυλῆς, παρ' ὅλη τὴν γλωσσικὴ μεταμόρφωση, ἔμεινε βαθειὰ καὶ ἀνεξάλειπτη στὸ χαρακτήρα του, ὅπως καὶ στὸ καινούργιο ὄνομα, στὴν ὕπαρξη καὶ τὴν δημιουργία του ὅλη.

Γι' αὐτὸ δὲν θἄξιζε νὰ τοῦ κρατοῦμε κακία. Καὶ ὁ Ἐθνικός μας κῆπος, ποὺ σύμφωνα μὲ μίαν εὐτυχῆ ἔμπνευση ἀρχίζει ἀπὸ λίγο καιρὸ νὰ φιλοξενεῖ τοὺς μαρμάρινους ποιητές μας, θὰ εἶχε ὅλο τὸ δικαίωμα, νομίζουμε, νὰ τοῦ προσφέρει μιὰ δροσερὴ γωνιά του, ἀπ' ὅπου ὁ μεγάλος νεκρὸς θὰ μπορεῖ ἀκόμη νὰ βλέπει τὸν ἥλιο καὶ τὸν οὐρανὸ, τὴ φύση καὶ τὸ πράσινο τῶν δένδρων τῆς ἀλησμόνητης πατρίδας!

Μιὰν ἰδέα ρίχνουμε. Κι' ἂς μὴ θεωρηθοῦμε βέβηλοι. Ποιὸς ξέρει ποτέ;.. Μπορεῖ καὶ οἱ νεκροὶ νὰ βλέπουν...

Η ΠΝΟΗ

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΥΡΩ ΣΤΟΝ ΜΟΡΕΑΣ

Λίγο ἀκόμα ἂν ἀργοῦσα νὰ γνωρίσω τὸν Μορεάς, θὰ εἶχα συνθηκολογήσει: ἡ φύσις, ὁ κόσμος, ὅλη ἡ δυνατὴ καὶ βολετὴ σοφία θὰ μοῦ εἶχαν ἀποκρυσταλλωθῆ μ' ἕναν ὡρισμένον τρόπο· ἀσύντακτος συρφετὸς ἐσάλευε μέσα μου· αἰσθανόμουν ὅλη τὴν ἀηδία νὰ τοῦ δώσω διέξοδο καὶ μορφὴ μ' ὅσα εἶχα κατανοήσει ὡς τὴν ἐποχὴν ἐκείνη: ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἰδεόληπτος: λίγο ἀκόμη, καὶ θὰ ἐμάθαινα πὼς δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ πολύ· κ' ἐπὶ τέλους θὰ σταματοῦσα, ἱκανοποιημένος.

Εὐτυχῶς, ἀκόμη δὲν εἶχα μάθει τίποτε· δὲν εἶχα *πεισθῆ*. Βαθύς, ὑποσυνείδητος δισταγμός, ἀνέκφραστη ἀπιστία ἐσφαλοῦσε σφιχτὰ τὴν πίστη μου καὶ δὲν τὴν ἄφηνε νὰ ξεχυθῆ, ν' ἀπορροφήση. Ποιὸν πρέπει νὰ εὐχαριστήσω γι' αὐτό; Δὲν ξέρω, ἀλλ' ἂν ὑπῆρχε κανείς, θὰ τοῦ χρωστοῦσα τὴ μεγαλύτερη καὶ πιὸ συνειδητὴν εὐγνώμοσύνη τῆς ζωῆς μου.

Ἡ μόνη φορά, στὴν πολυτάραχη, τὴν πρωθύστερη καὶ βιαστικὴ ζωή, ποὺ ἤμουν ἐνδιάθετα ἕτοιμος νὰ δεχθῶ κάτι, ὑπῆρξεν ἡ στιγμὴ ποὺ ἄνοιξα καὶ πρωτοδιάβασα τὶς «Στροφές:

«Le grain de blé nourrit et l'homme et les
[corbeaux.
l'arbre palladien produit la douce olive,
et le triste cyprès, debout sur les tombeaux,
balance vainement une cime plaintive».

Πῶς ἀλλοιῶς, παρὰ μαγικὸ νὰ ὀνομάσω αὐτὸ τὸ τετράστιχο; Ἡ ἐσωτερική του μουσική, ἡ μουσικὴ ποὺ ἐψύχωνε τὶς εἰκόνες του καὶ σάλευε τὴν ἰδέα του, ἔφθανε καὶ κορυφωνόταν σὲ μουσικὴν ὑλική, ἀπάνω στοὺς φθόγγους!

Συναρπασμός, εἶναι ἡ μόνη κυριολεξία, ποὺ θὰ μποροῦσε ν' ἀποδώση τὸ συναίσθημά μου. Καὶ δὲν εἶναι ἀρκετή... Ὄχι μὲ τὸ μυαλό, ὄχι μὲ τὴν κρίση, τὴ σύγκριση, τὴ προτίμηση· ἀλλ' ἔτσι αὐτόματα, ὑποσυνείδητα, ὁλοκληρωτικὰ—αἰσθάνθηκα νὰ μὲ μαγεύη. Ἂν ἤμουν συνειθισμένος τότε στὴν εὔκολη καὶ ἄφοβη χρήση τῶν συμβατικῶν ἐννοιῶν, θὰ ἔλεγα: εὑρέθηκα ἐμπρὸς σὲ μιὰν ἀποκάλυψη· στὴν ἀποκάλυψη τοῦ ἑαυτοῦ μου.

Ἐβασάνισα, ἀργότερα, μὲ πολλὴν εὐσυνειδησία, τὸ φαινόμενον αὐτό. Ἦταν τόσο ἔντονο, ὥστε μποροῦσα νὰ τὸ μελετήσω, διατηρῶντάς το σχεδὸν ἀκέραιο στὴν ψυχολογική μου μνήμη. Καὶ συχνὰ σκέφθηκα μήπως ἐκεῖνο, ποὺ ἂς κάνει νὰ νομίζωμε πὼς ἕνας ποιητὴς μᾶς ἀντιπροσωπεύει, δὲν εἶναι ἡ οὐσία του, ἀλλ' ἡ μορφή του: ἡ τελεία μορφὴ ἑνὸς ἔργου ἠμπορεῖ, πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν οὐσία, νὰ μᾶς ἀπατήση ἐντελῶς γιὰ τὸν ἑαυτό μας —ἂν ὄχι νὰ μᾶς ἀλλάξη ὅλως διόλου,— μόνον μὲ τὴ δύναμή της!

Ἴσως ναί. Ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν πρόκηται γιὰ μορφὴ πού,—τόσο βαθειὰ καὶ δουλεμένη, τόσο σοφὴ κ' ἐμπνευσμένη—ἀχρηστεύει σχεδὸν τὴν οὐσία, *μετουσιώνοντάς* την, καὶ τὴν καθιστᾶ περιττή. Ἡ μορφὴ ποὺ ἔχουν οἱ ἀπαράμιλλες «Stances»νομίζω πὼς εἶναι τέτια.

Δὲν μᾶς ἀπατᾶ λοιπὸν ἡ οὐσιαστικὴ αὐτὴ μορφὴ—ἢ ἡ μορφοποιημένη οὐσία—τῶν «Stances». Καὶ πῶς νὰ μᾶς ἀπατήση; Εἶναι ἡ Εὐγένεια. Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη ἀντίρρηση γι' αὐτήν; Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ τὴν ἔχη μέσα στὴν ψυχή του, ἀπόκρυφη, ἀπέραχτη, μέχρις ὅτου τὴν ἀνακαλύψη; Ἴσα-ἴσα, εἶναι τὸ στοιχεῖο ἐκεῖνο, ποὺ ἐνδόμυχα καὶ ὑποσυνείδητα ζητοῦμε πάντα καὶ πρώτιστα ἀπὸ τὴν ποίηση·

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν φόβος νὰ παρασυρθῆ κανεὶς ἀπὸ τὴ θαμβωτικὴ αἴγλη τῶν ἁρμονικῶν στίχων καὶ νὰ χάση τὸν ἑαυτό του, γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα, ὅσο θὰ διαρκῆ ἡ ἐπίδρασή τους. Ἡ Εὐγένεια δὲν ὑποκαθιστᾶ τὴν ψυχή μας: τὴν ἀποκαθιστᾶ—ὅπως τῆς ἀξίζει.

Νομίζω ὅτι ὡς ἐδῶ ηὕραμε κιόλας τὰ κυριώτερα, τὰ χαρακτηριστικώτερα σημάδια τῆς ποιήσεως τοῦ Μορεάς: μετουσίωση κ' ἐξουδετέρωση τῆς οὐσίας στὴ φόρμα—καὶ ἡ εὐγένεια ποὺ τὴ σφραγίζει. Καὶ δὲν θὰ διαφωνήση, ὑποθέτομε, κανείς,

ἂν αὐτὰ τὰ δύο χαρακτηριστικὰ τὰ συνοψίσωμε σ' ἕνα ὄνομα: ἡ βαθύτερη καὶ ἡ πιὸ μετρημένη ἔκφραση τῆς ἀνθρώπινης φιλοσοφίας.

Τοὺς συγκεκριμένους μας πόνους δὲν ἀγγίζει ἄμεσα ὁ Μορεάς. Δὲν μιλεῖ κατ' εὐθεῖαν γιὰ τοὺς ταπεινοὺς περισπασμοὺς, οὔτε γιὰ τὰ ζοφερὰ πένθη· καὶ ὅμως ἠμποροῦμε νὰ διαχύσωμε μὲ τὰ ποιήματά του ὅλα τὰ συναισθήματά μας καὶ ἠμποροῦμε νὰ εὕραμε σ' αὐτὰ τὴν ἀκριβέστερη, τὴν ἁρτιώτερην ἔκφραση τοῦ πάθους ποὺ μᾶς ξεχειλίζει. Ὁ «Περιπαθὴς Προσκηνητής» του, ἔξαφνα, εἶναι γεμάτος ἀπὸ τόση φιλολογικὴ σοφία! Ἀφιερώνοντας στὸν ἁπλούστατο, στὸν παιδικώτατο Βερλαὶν τὴν «ἐκλογὴ» του τὸν προσφωνεῖ «l'honneur de Lybethrides agrestes»... Ὅλη ἡ μεσαιωνικὴ φιλολογία βρίσκεται στὴν «Ἐκλογὴ στὴ Δέσποινά μου...» Κ' ἔπειτα, τί δύσκολο λεκτικό, τί σύνταξη στρυφνή, τί σχήματα λόγου!—Ἀλλὰ τί μ'αὐτό; Ἡ οὐσία δὲν ὑπάρχει στὸν Μορεάς, τὴν ὑπερβαίνει· τὴν προσπερνᾶ. Κ' ἐπάνω στὴ μορφή του ὁ Βερλαὶν ἴσως ἠὗρε τὸ ἀληθινώτερο καθρέφτισμά του καὶ ἡ Φρανσίνη, ἡ ὅποια δήποτε Φρανσίνη, σὰν Ἀμαρυλλίδα του, αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτό της πραγματικόν.

Ἀλλοίμονο, ἂν δὲν ἦταν ἔτσι! Θὰ εἴχαμε ἐμπρός μας μιὰ νεκρὴν érudition, μιὰ νεολατινικὴ γραμματολογία ἄψυχη, παγερή, ἀσύγχρονη· καὶ τ' ὄνομα τοῦ Μορεὰς θὰ ἐσυντρόφευε μέσα στὴ λήθη ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν νεοκλασσικῶν, ποὺ παρεξήγησαν τὴν ποίηση.

Μερικὰ σημάδια, μερικὰ παραπατήματα—ἀκόμη καὶ κάπου-κάπου στὰ μεσαῖα βιβλία τῶν Stances, —μᾶς δίνουν νὰ ἐννοήσωμε ποῦ μποροῦσε νὰ φθάση παρόμοια παρεξήγηση. Ἀλλὰ δὲν ἔφθασε. Ὁ λυρισμός, πλούσιος, γόνιμος, φλογερός, ἀνάβρυσε καὶ ξανάλουσε τὸ ἔργο μέσα στὴ σφοδρότητά του. Ἡ «τετράκτυς» τῶν romanistes ποὺ περιστοίχισαν τὸν Μορεὰς ἔμεινε στάσιμη στὴν νεοκλασσικὴ παράδοση: ὁ λυρισμὸς τῆς ἔλειπε...

Ὁ Μορεάς, βέβαια, εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα ποιητής. «Il est un poète grand, ἔλεγε γιὰ τὸν Baudelelaire, mais pas un poète pur». Ἀκριβῶς αὐτὸ ἦταν ὁ ἴδιος. Un poète pur. Σήμερα, ποὺ γίνεται ἡ συζήτηση γιὰ τὴν «καθαρὴ ποίηση» καὶ ποὺ ἡ κριτικὴ μορφώνει ὁλόενα αὐτὸν τὸν νέον ὅρο, λείπει μιὰ τὸ ἔμπρακτο παράδειγμά της. Ἔτσι εἶναι, φαίνεται μοιραῖο νὰ συμβαίνει.

Τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ φύγει ἀπὸ τὸν Μορεάς. Ἡ ἑνότης τῆς διαθέσεως, ποὺ ἔχει ἐπάνω στὸ ὕψος του, εἶναι πάγια, ἄραγε, ἄσεισιν. Δὲν ἔγραψε, πρὶν τελειοποιηθῆ. Κ' ἐσώπασε, πρὶν παρακμάση. «Τέσσερις μῆνες, ἔγραψα ἕξη στίχους, εἶπε κάποτε. Ἀλλὰ εἶναι οἱ ὡραιότεροι ποὺ ἔχει ἡ γαλλικὴ ποίηση». Δίδαγμα, γιὰ ὅσους συγχίζουν τὴν ποίηση μὲ τὴ φιλοπονία.

Εἶναι γνωστό, πὼς γράφοντας μιὰ νέα συλλογή, ὁ Μορεὰς ἀποκήρυσσεν ὅλες τὶς προηγούμενες. Καὶ ἰδίως, ὅταν ἔγραψε τὴν κλασσικότροπην «Ἰφιγένεια» καὶ τὶς «Stances», μὲ τὶς ὁποῖες συνείθιζαν νὰ τὴν ταυτίζουν καὶ νὰ τὸν περιορίζουν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὅσοι τὸ λένε, ἔχουν ἄδικο. Ὁ γνήσιος κλασσικισμὸς εἶναι πιὰ νεκρός. Δὲν ἀπομένει, παρὰ σὰν ἕνα σύνολο μετρικῶν κανόνων καὶ ἀντιλήψεων μορφῆς. Καὶ ὅ,τι αἰσθητικὰ κατανοοῦμε ἀπὸ τὰ κλασσικὰ ἔργα, εἶναι ἡ ὑπέροχη παραστατικότητα ποὺ παρουσιάζουν, ἡ ἕξαρση τοῦ τόνου ποὺ περικλείνουν, τὸ volumineu. ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ἡ ἔκφρασή τους.

Ἀλλ' ὑπῆρξε, ἀπὸ τότε, ἕνας ἄλλος κόσμος, μὲ τὶς καταστάσεις του, τὶς δυνάμεις του, τ' ἀθάνατα μνημεῖα του. Καὶ στὸ ὕψος αὐτοῦ τοῦ κόσμου στάθηκαν τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Μορεάς. Ἔργα μουσικά, ἀντίθετα πρὸς τὰ τελευταῖα, τὰ πλαστικά. Οἱ Syrtes καὶ οἱ Cantilènes δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ τὶς Stances. Εἶναι μάλιστα εὐρύτερες καὶ βαθύτερες, παρὰ ἐκεῖνες. Ἡ φόρμα τῶν Stances εἶναι αὐστηρή· ἀλλὰ στὶς πρῶτες συλλογὲς εἶναι ἐλαστική, ἀπεριόριστη. Πῶς κυματίζει καὶ πολλαπλασιάζεται, θαρρεῖ κανεὶς, ὁ γαλλικὸς δωδεκασύλλαβος!... Εἶναι ὡσὰν ν' ἀνοίγη κύκλους ἐπάνω σὲ κύκλους, νὰ φεύγη «à travers l' immensité sans borne...» Καὶ ἡ δυσκολία ποὺ ἐδοκίμασεν ὁ Μορεὰς νὰ τὸν προσαμόση, ἀργότερα, μὲ τὸ κλασσικὸ μέτρο,—τὸ καθαρό, ἁπλὸ κ' ἔντονο—εἶναι ὁλοφάνερη στὰ ποιήματα τῶν Sylves.

Τὸ μυστικὸ λοιπὸν δὲν βρίσκεται στὴν τεχνοτροπία: βρίσκεται στὸν τεχνίτη. Ὅταν ἔχη κανεὶς ἕναν κόσμο ποὺ ξεπετιέται ἀπὸ μέσα του, ἠμπορεῖ νὰ τὸν ὁδηγήση ὅπου θέλει, νὰ τὸν περιδέση μ'ὁποια δήποτε δεσμά...

Ὁ σεμνὸς ὑποκειμενισμὸς τῶν Stances εἶναι συμφωνότερος μὲ τὴν ἡλικία τοῦ ποιητοῦ: καὶ ἐκφράζει, σὲ στωικισμὸν ἤρεμο κι' ἀληθινὰ σωκρατικόν, ὅλο τὸ καταστάλαγμα τῆς βιωτικῆς πείρας. Ὅλη αὐτὴ ἡ φιλοσοφία περιέχεται κιόλας στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου, ἐκείνη ποὺ ἀρχίζει μὲ τὸν στίχο ποὺ ἀνέφερα πρῶτα-πρῶτα:

«Ὁ κόσμος εἶναι καὶ μένει πάντα μιὰ ἰσορροπία· ἡ δημιουργία κ' ἡ φθορὰ θρέφονται ἀπ' τὶς ἴδιες δυνάμεις κι' αὐξαίνουν ἀμοιβαῖα καὶ παράλληλα: τίποτε δὲ χάνεται· ἀλλὰ καὶ τίποτε δὲν μένει· ἡ φιλία, μιὰ μέρα, ἀποκαλύπτεται χυδαιότης· ἡ συνεννόηση, παρεξήγηση. μάθε καὶ σὺ παρόμοια νὰ κυβερνᾶς τὴν καρδιά σου, μὴν ἀφήνοντάς την νὰ γείρη ποτὲ πιότερο ἀπ' τὸ ἕνα μέρος. Κι' ὅταν ἔρθη ἡ ὥρα σου, φύγε κάπου καὶ πέθανε: μὴ θαρρῆς πὼς θὰ ταράξης τὴν ἰσορροπία τοῦ κόσμου μὲ τὸ θάνατό σου· ἡ ὠμμορφιά, γιὰ νὰ ἐπιζήση, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ σένα».

Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σκάνια ποιήματά του, ὅπου ἡ φόρμα βαθαίνει, κάπως αἰσθητά, σὲ οὐσία. Ἀλλὰ σὲ τί οὐσία; Κορυφαία, ἐπιγραμματική, ποιητική. Ὀλίγο μόνον ἀπέχει κι' αὐτὴ ἀπ' τὴν καθαρὴ ποίηση.

Καὶ δὲν εἶναι λόγος νὰ ἐξακολουθῆ πιὸ πολύ. Μήπως τὰ σύμβολα ποὺ ἐτακολουθοῦν,—ἡ ὁλοκλήρωση τῆς οὐσίας σὲ μορφή,—δὲν μᾶς μιλοῦν τὸ ἴδιο, ἂν ὄχι καλύτερά της; Τὸ φεγγάρι «ποὺ σπάζει ἀπάνω στὸ κρούσταλλο τῆς παγωμένης στριφτῆς νεροσυρμῆς», ὁ ἀποβροχάρης ἥλιος ποὺ ξεχύνει τὴ φθινοπωρινὴ γλύκα του στὶς μουσκεμμένες καστανιές», ἡ ὠμμορφιὰ τῶν ναυαγίων «που μόνη πιὰ χαροποιεῖ τὴν ψυχή του», ἢ τὸ λατρευτὸ λουλοῦδι ποὺ πρωτανοίγει στὸν κῆπο, τὴν ὥρα ποὺ ἡ μέρα χάνεται κ' ἡ αὔρα στενάζει στὶς φλαμουριές;

Μάϊος 1929 ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

† JEAN MORÉAS

ΑΠΙΣΤΗ ΑΠΑΝΤΟΧΗ...

Ἄπιστη ἀπαντοχή, ἀκατάφραστη,
καὶ προσμονὴ—ποὺ ἀπάτη βγαίνει!
τὸ φίλτρο ἀπ' τὸ στενὸ λαγῆνι,
στὴ στάχτη ἀπάνω περιχύθηκε.
Τὸ μπάλσαμο κατάπιε ἡ ἀσβόλη.

—Στὸ κόσκινο τῆς μαγισσώνας
καὶ ποιὸς ἀποτολμάει νὰ σκύψει
καὶ ποιὸς νὰ βρεῖ τὸ φυσικό του;
—Ἀντίκρυ σ' ὅ,τι ἐστάθη ἢ μέλλεται,
κλεῖσε, ψυχή μου, νὰ μὴ βλέπεις.

(«Les Cantilènes»)

ΚΑΙ ΘΑ ΠΑΩ ΣΤΟ ΠΛΑΪ...

Καὶ θὰ πάω στὸ πλαΐ τῆς ἄπαυτης θαλάσσης,
ποὺ φτύνει καὶ βογγάει μέσα στὰ κούφια βρά-
[χια,
δέρνοντας τὴν οὐρά της μὲς στὰ κούφια βρά-
[χια,
θὰ πάω στὸ πλαΐ, στὸ πλαΐ τῆς ἄπαυτης θα-
[λάσσης.

Γιὰ ν' ἀποθέσω αὐτοῦ, θάλασσα γεννήτρα,
στὰ φύκια ἀνάμεσα καὶ στ' ἀπορρίμματά σου,
ὄνειρα κ' ἔπαρση, σὰν τ' ἀπορρίμματά σου,
—καὶ λίκνισέ μου τα, θάλασσα γεννήτρα.

Καὶ τὸ κράξιμο θ' ἀκούω τῆς ἁλκυόνας,
μέσα στὸν μολυβὶ οὐρανό, μαῦρον σὰν τύψη,
μέσα στὸν ἄνεμο, παράφωνον σὰν τύψη.

Καὶ θὰ κλάψω, ὡσὰν τὴν ἁλκυόνα,
κι' ὅλο θ' ἀνασπῶ, ἄθυμος ὥς θανάτου,
τὰ κρῖνα θ' ἀνασπῶ τοῦ ἄμμου, χλωμὰ ὥς θα-
[νάτου.

ΠΟΤΕ ΠΙΑ!

Κλαῖνε τὰ φῶτα μὲς στὴν πάχνη,
κλαῖνε τὰ φῶτα, ὥς νἆναι μάτια.
—Τὸ θρῆνο, θρῆνο ἄς ἀρχινήσωμε
τῶν ὅσων εἴχαμε ἀποχτήσει.

Δέρνει κατακλυσμὸς τὶς πλάκες,
καθὼς ἡ τρικυμιὰ τὶς ξέρες.
—Τῶν ὅσων ἤμαστε τὸ φέρετρο,
τώρα, τὴν ὥρα αὐτή, τὸ παίρνουν.

Μὴν πᾶμε πιά, φτωχειὰ ἀδερφούλα,
σὰν τὰ παιδιὰ ποὺ πεισματώνουν,
στὸ δέος καὶ στὴν ἀνεμοζάλη,

τὶς ἡδονὲς πιὰ νὰ εὐφρανθοῦμε,
τὶς ἡδονὲς καὶ τὰ στεφάνια.
—Θερίζει ἡ χειμωνιὰ στ' ἀγκάθια.

«Les Cantilénes»

Μεταφραστὴς ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

* * *

ΣΥΣΚΙΟ V

Πᾶ στὴ γῆ τὰ φῦλλα ἂς στρώσουν.
τὰ ποτάμια ἂς παγώσουν·
ἐγῶ, θέλω νὰ γελάσω.

Ὁ χορὸς ἂς ἡσυχάσει,
τὸ βιολί, ἂν θέλει, ἂς σπάσει·
ἐγῶ, θέλω νὰ γελάσω.

Τὸ κακό, ἂς χειροτερέψει· δὲ θὰ 'γνοιάσω.
Ἐγῶ, θέλω νὰ γελάσω, νὰ γελάσω.

Ἀπὸ τὸ «Le pèlerin passioné».

ΑΡΙΕΤΤΑ

Μὲ τύλιξες, μὲ τὰ λευκὰ τὰ χέρια σου
μέδεσες, στὰ λεπτά σου νὰ χεράκια
μ' ἁλυσσίδες ἀπὸ ἀγράμπελες
μὲ σχοινιὰ ἀπὸ κρινάκια.

Ἄφησε τὰ λευκὰ τὰ χέρια σου
τὰ λεπτά σου χεράκια
νὰ μ' ἁλυσσοδέσουν μ' ἀγράμπελες
καὶ μὲ κρινάκια.

Ἀπὸ τὶς «Syrtes».

Μεταφραστής: ΡΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

ΣΗΜ. Τὰ 5 ποιήματα τοῦ Jean Moreas ποὺ δημοσιεύονται σ' αὐτὸ τὸ φύλλο τῆς «ΠΝΟΗΣ» μεταφράζονται γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Ἑλληνικά.

Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΟΥ ΑΥΤΟΚΤΟΝΗΣΕ

Αὐτόν, τὸν καταδίωκε ἕνα πνεῦμα
στὶς σκοτεινὲς ἐκτάσεις τῆς ζωῆς του.
Οἱ ἀσχολίες, οἱ χαρές του, σ' ἕνα νεῦμα
προσχήμαυα γινόνταν τῆς ὁρμῆς του.

Τὰ ὡραῖα βιβλία, ἡ σκέψη, ἕνα ὁρμητήριο
λίγες στιγμές· βίαιος στὸν ἔρωτά του.
Ὕστερα γέμιζε ἡ ὄψη του μυστήριο
καὶ τίποτε δὲν ταίριαζε κοντά του.

Ἕνας περίεργος ξένος ἐπλανιόταν
ἀνάμεσό μας, μὲ ὄψη ἀλλοιωμένη.
Τὴν ὑποψία μας δὲ μᾶς τὴν ἀρνιόταν
πὼς κάτι φοβερὸ τὸν περιμένει.

Ἦταν ὡραῖος Παράξενα, σὰν κείνους
ποὺ ὁ θάνατος τοὺς ἔχει ζεχωρίσει.
Δινόταν στοὺς φριχτότερους κινδύνους,
σὰν κάτι νὰν τὸν εἶχε ἐξασφαλίσει.

Ἕνα πρωὶ σὲ μιὰ κάρυνη θήκη
τὸν βρήκαμε νεκρὸν μ' ἕνα σημάδι
στὸν κρόταφο. Ἦταν ὅλος σὰ μιὰ νίκη
σὰ φῶς ποῦ ρίχνει γύρω του σκοτάδι..

Εἶχε μιὰ τέτια ἁπλότη καὶ γαλήνη,
μιὰ γελαστὴ μορφὴ ζωντανεμένη,
ὅλος μιὰ εὐχαριστία σὰ νἆχε γίνει.
—Κι' ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ σημαδεμένη.

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ

ΤΟ ΔΙΣΥΛΛΑΒΟ ΟΝΟΜΑ

Τίποτα. Ἕνα ρολόϊ, ἀργὰ καὶ μονότονα κλαίει
σκορπόντας στὴ γύρω σιγή, τοῦ ρυθμοῦ τὴ φριχτὴ τιμωρία.
Τίποτα. Λίγο χαρτί, τὸ μελάνι, μιὰ λάμπα ποὺ καίει
κι'ἕνα μυαλὸ σκοτεισμένο—σὲ μιὰ λυπημένη ἱστορία,
τόσο κοινὴ—μὰ καὶ τόσο σπουδαῖα, γιατ' εἶνε δική μου·
σμίγοντας τέλος κι' ἀρχή, σὲ δυὸ λόγια ποῦ κλειοῦν περασμένα·
—τέλος γιὰ σὲ τοῦ βραχνᾶ ποὺ βαθειὰ σὲ ραγοῦσε καλή μου
κι' ἄσκημη ἀρχὴ μιᾶς πικρῆς καὶ μεγάλης ἀρρώστειας γιὰ μένα.

Ἤθη γελοίας κοινωνίας, χωρίσαν τὸ κάθε μας χάδι·
κι' εἶπες τὸ «δὲ θάρθω πιά»ἕνα βράδυ στοῦ δρόμου τὴν ἄκρη.
Ἔσβυσες ὅλη στὸ γέλοιο· καὶ μὲς τῆς νυχτιᾶς τὸ σκοτάδι
νὰ—ξαναβρέθηκα μόνος, σφουγκίζοντας κάποιο μου δάκρυ.

Τώρα, μονάχος, πασκίζω νὰ γράψω—ἔισι ὅτι καὶ νᾶναι·
μόνο ἕνα στῖχο, κοντὰ στ' ὄνομά σου, χαμένη μου φίλη·
μὰ δὲ μπορῶ—στάλες στάλες πολὲς ἀπ' τὰ μάτια κυλᾶνε
καὶ μοῦ πικρίζουν τὴ κάθε προσπάθεια, ποὺ φλέγει στὰ χείλη
Τίποτα! Κι' ὅλο τὸ ἴδιο—ἐγὼ κι' ἡ θλιμμένη ἱστορία·
—μόνο μιὰ λάμπα τὰ βριάδυα νὰ καίη στὸ καϋμό μου γιὰ τάμμα
κι' ἄγραφο μπρός μου χαρτὶ νὰ σαρκάζει τὴν τόση ὑστερία
γιὰ τὸ δυσύλλαβο τ' ὄνομα πῶχω μουσκέψει στὸ κλάμμα.

ΡΕΝΟΣ ΕΛΑΗΝΑΣ

ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΗΣ ΣΑΠΙΛΑΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Αὐτὲς τὶς μέρες τόρα τοῦ καλοκαιριοῦ δὲν πάθω ν' ἀναθυμᾶμαι κάτι περιστατικὰ ποὺ μοῦ γινήκανε δῶ κεῖ λίγα χρονάκια, καὶ ποὺ πολὺ μοῦ στοιχίσανε.

Ἤτανε ἴδιες μέρες σὰν κι αὐτὲς ποὺ περνοῦνε τόρα, μιὰ ἀπεραντωσύνη ἥλιου ἔλουζε τὴ φύση, ὁ ἀγέρας μοσκοβόλαγε.

Εἶχα πάρει τὸ δίπλωμά μου στὸ Ὠδεῖο, κι ὄξω ἀπὸ κάτι ποὺ ἄρχισα νὰ βγαίνω ἀπ' τὸ δασκαλίστικο τοῦτο ἐπάγγελμα, ἔπαιρνα λίγα ψίχουλα κι ἀπὸ μιὰ βραδινὴ φημερίδα ποὺ δούλεβα ἀπὸ κάμποσο.

Κοντολογῆς κουτσοπερνοῦσα, εἶχα κάπιο δωματιάκι νοικιασμένο, φροντίδες ἄλλες ὄξω ἀπ' τὸ καθημερνό μου φαγὶ δὲν εἶχα. Καὶ λοιπὸν τὰ κουτσοπέρναγα.

Τότε γνωρίστηκα μὲ τὴ Μάρθα. Ὅτι ἔμπαινε τὸ καλοκαίρι, ἀρχὲς-ἀρχές. Πήγαινα σπίτι της καὶ τῆς μάθαινα πιάνο, μιὰ τέχνη τόσο σαγηνεφτικιά, τόσο ἄξια νὰ παρασύρει τὶς καρδιές.

Εἶχαμε τὴν ἴδιανὲ ἡλικία· αὐτὴ γυναῖκα ὡριμασμένη, ὅλο της τὸ κορμὶ μιὰ τελειότητα.Τὰ μάτια της εἶχανε μιὰ παράδοξη ἀπόχρωση, ποὺ δὲν μπόρεσα νὰ καθορίσω ποτὲ τὸν χρωματισμό τους, μὰ ποὺ μοιάζανε πιότερο σκουροπράσινα, μὴ ἔχοντας παρὰ ἐλάχιστο ἀσπράδι γύρω τους, γιομᾶτα, ἔξυπνα μάτια. Τὸ μέτωπό της ἀψηλό, καθαρόασπρο, καὶ τὸ πρόσωπό της μακρουλό, δμορφοφκιαγμένο, μὲ ἴσια μύτη, καὶ μὲ χείλια σαρκώδη, κατακόκινα, ποὺ προκαλοῦσανε μιὰ πιθυμιὰ γιὰ ξαφνικὸ μακρὺ φίλημα. Μιὰ ἐλίτσα εἶχε στὸ ζερβὶ μάγουλο, πλάγι στὴ μύτη, μαβριδερή, ἡδονικιὰ ἐλίτσα, ποὺ προμάντεβες βλέποντας τηνε κι ἄλλες πολλές, ἀπόκρυφες.

Φυσικὰ εἶχαμε γίνει οἰκεῖοι, πήγαινα ταχτικὰ σπίτι της,γιὰ τὸ μάθημα,—εἶχε προχωρήσει πιά, ἔδειχνε μιὰ τέτια προθυμία.

Σὰν ἔφεβγα ἀργὰ τ' ἀπομεσήμερα, κ'ἔνιωθα τὸν καφτερὸ πλούσιο ἥλιο νὰ μοῦ λούζει τὸ κορμί, ἀναστέναζα εὐτυχισμένος. Περπατοῦσα μὲ ἀλλόκοτο τρόπο, θαρρεῖς πετοῦσα, μιὰ πλημμύρα χαρᾶς ἔνιωθα, ἕνα κῦμα ἀφόρητου ἐνθουσιασμοῦ, μιὰ συγκίνηση,ἔνανε βαθὺ παλμό.

Ἤμουνα εὐχαριστημένος, εὐλογοῦσα τὸ Θεὸ γιὰ τὴ χάρη αὐτὴ κι ἀκόμα ὧς τὸ βράδι, ὧς τὴ στιγμὴ ποὺ πήγαινα νὰ πλαγιάσω,ἀκόμα ὧς καὶ τότε, εἶχα στὴ φαντασία μου τὴ μορφὴ τῆς Μάρθας.

Τὸ καλοκαῖρι βούϊζε, ὁ οὐρανὸς ἤταν ἀπέραντος, τὰ μάγουλα μου ἔκαιγαν.

— — —

Περάσανε δύο τρεῖς μῆνες πού 'τανε φεβγᾶτος ὁ ἀδελφός της Ἡρακλῆς στὸ Παρίσι γιὰ δουλειές, οἱ μέρες περνούσανε ἔτσι εὐχάριστα, ζοῦσα σὲ μιὰ ἀπίστεφτη εὐτυχία, ποὺ κάθε μέρα κιόλας καὶ μεγάλωνε. Τίποτα δὲ μὲ στεναχώρεβε, ὅλα μοῦ χαμογελοῦσαν. Ἔπεφτα νὰ κοιμηθῶ, κι ἀναλογιζόμουνα τὰ μάτιά της, ὅλα της τὰ χρυσᾶ λόγια, τήνε ξανάβλεπα ὁλοζώντανη μπρός μου. Καὶ τήνε φώναζα στὰ ὄνειρα μου, μὲ τὸ ἀγαπημένο της ὄνομα, καὶ ξύπναγα μὲ τὴν ἀνάμνησή της. Ἄνοιγα τὸ παράθυρό μου, μοῦ πλημμύριζε τὸ στῆθος ὁ πρωϊνὸς καθαρὸς ἀέρας, ἔβλεπα πέρα τὶς πρῶτες πρασινάδες—καὶ μέσα σ' ὅλα, μέσα στὴν ἀπέραντη φύση, ἔβλεπα μιὰ μορφή, μιὰ εἰκόνα, ἕνα ἀντιφέγγισμα. Ποτὲ δὲν πέρασαν εὐτυχέστερες ἡμέρες, ποτὲ δὲν εἶδα τὴν εὐτυχία τόσο κοντά μου. Οἱ μέρες περνούσανε σὰν τὴν ἄνοιξη, ἤρεμα—ἤρεμα, σὰν ἄνθρωποι ζεβγαρωμένοι πέρα στὰ ἥσυχα μονοπάτια—κι οἱ νύχτες ὅλο ἀνησυχία, γλυκύτατη ἀναμονή.

Ὡσότου μιὰ μέρα ποὺ πῆγα γιὰ τὸμάθημα, μόλις τὴν ἀντίκρυσα, μοῦ ρθε ἡ ἐντύπωση πὼς κάτι τῆς εἶχε γίνει. Τὸ μάθημά της τό' παιξε ἀνόρεχτα, βαρετά, σὰ νὰ παρακάλαγε μιὰ ὥρα ἀρχήτερα νὰ τέλειωνε.Τὰ μάτια της ἤτανε βαργιά, κομένα, δὲν εἶπε παρὰ τὰ τυπικὰ λόγια, ἀκουβέντιαστη ἤτανε.

Τὸ μάθημα ἐκεῖνο τέλεψε, δὲν εἴπαμε λέξη παραπανιστή, μοῦ ἀπαντοῦσε μὲ λιγόλογα· μάλιστα οὔτε καὶ ποὺ μὲ κοίταξε καλὰ-καλά,μιὰ τέτια ἄξαφνη ἀλλαγή.

Ἔφυγα ἀπ' τὸ σπίτι της γιομᾶτος σκέψεις.

Τὴ βραδιὰ κείνη ὁ ὕπνος μοῦ 'χε φύγει, ἤμουνα ὁλότελα ἀνάστατος· κάθισα μέχρι τὰ ξημερώματα στὸ παράθυρό μου πούντιασα, μὰ δὲν εἶχα καρδιὰ γιὰ ὕπνο. Ἔβλεπα ὁλοένα τὸ κλαμμένο προσωπάκι της, αἰστανόμουνα μιὰ τύψη γιὰ κάτι, ποὺ ὁρισμένα δὲν ἔφταιγα γώ. Τὴν ἄλλη μέρα ξαναπῆγα, ἔχοντας τὴν ἐλπίδα νὰ τήνε ξαναδῶ ὅπως πρῶτα..Μὴ τύχει καὶ μοῦ 'χε ξεφύγει τίποτα ποὺ νὰ τήνε λύπησε; σκεφτόμουνα. Μὴ καὶ τὴ δυσαρέστησα μὲ τὰ δυὸ—τρία κακομοίρικα λόγια ποὺ τῆς εἶχα πεῖ τὶς μέρες κεῖνες, θέλοντας νὰ τῆς δείξω τὴν ἀγάπη μου; Μποροῦσε νά 'ταν κάτι ἀπ' ὅλ' αὐτά; Ἤτανε λογικό;

Εἶχα παρμένη τὴν ἀπόφαση νὰ τῆς μιλήσω ξάστερα, νὰ τῆς πῶ ὁλοφάνερα τοὺς σκοπούς μου.

Ὅπου ὅ,τι ἔφτανα μπρὸς στὸ σαλόνι, ἀνοίγει μὲ φόρα ἡ πόρτα, καὶ βγαίνει ἕνας ἄντρας μὲ χοντρὰ χαραχτηριστικά, ἕνα αἱματώδικο καλοντυμένο ὑποκείμενο, ποὸ στραβομούργιασε σὰ μὲ 'δε μπρός του. Ζάρωσε τὰ φρύδια του, πῆρε τὸ καπέλο του, καὶ διάστηκε νὰ κατέβει βροντερὰ τὴ σκάλα, κι ἄκουσα τὴν ὀξώπορτα νὰ κλιεῖ μέ θυμό.

Μπῆκα ἀναποφάσιστος στὸ σαλόνι, ἤμουνα κατασυγχισμένος μ' αὐτόνε τὸν καλοντυμένο ἀρχοντοχωργιάτη. Ὅπου βλέπω σὲ μιὰ πολθρόνα πεσμένη τὴ Μάρθα, ξεμαλιασμένη, μὲτὰ χέργια στὰ μάγουλα, νὰ κλαίει μὲ σιγανοὺς λυγμούς,

Ταράχτηκα σύγκορμος, μοῦ 'ρθανε καὶ μένα δάκρια, ἔνιωσα μονομιᾶς δυνατοὺς χτύπους στὴ καρδιά μου. Ἔκανα ἕνα βῆμα, ξερόβηξα, εἶπα ἕνα μισοφοβισμένο, μισοπαραμορφωμένο Μάρθα, ἔστεκα μ' ἀνοιγμένα μάτια καὶ τήνε κοίταζα.

Ἐκείνη μὲ πῆρε εἴδηση, κατάλαβε τὴν παρουσία μου ὅμως δὲν ἔβγανε λέξη. Περάσανε ἔτοι κάμποσα λεφτά. Καὶ μὲ μιᾶς σηκώνεται, μὲ ζυγώνει μὲ κομένα βήματα, πέφτει στὸ στῆθος μου, ἐνῶ ταραζόταν ἁλάκαιρη ἀπ' τοὺς λυγμούς.

—Ὦ, φύγετε..., σᾶς παρακαλῶ..., θελῆστε νὰ μοῦ κάνετε αὐτή τὴ χάρη..., φύγετε..., εἶμαι τόσο ταραγμένη σήμερα... τόσο δυστυχισμένη — Θεέ μου, θεέ μου!

Καὶ μ' ἔσπρωχνε πρός τὰ ἔξω...

Ἐγὼ τᾶχα ὁλότελα χαμένα, δὲν ἤξερα πῶς νὰ φερτῶ, τόσο παράξενα μοῦ φαινόντουσαν ὅλα. Γιὰ μιὰ στιγμὴ θάρρεψα πὼς κατάλαβα τὴν ἀλήθεια; τήνε παρακάλεσα νὰ μοῦ διηγηθεῖ τί τῆς ἔγινε, σ' ἐμένα τόν καλό της φίλο. Τίποτα. Ἀδύνατο νὰ τήνε πείσω νὰ μιλήσει, στεκότανε ἔτσι ριχμένη στὸ στῆθος μου, κλαμένη, ἔτσι ποὺ σοῦ ράγιζε ἡ καρδιὰ νὰ τὴ βλέπεις. Μὲ παρακάλεσε οὔτε καὶ τὴν ἄλλη μέρα νὰ πήγαινα, θὰ τῆς ἔκανα τόσο καλό.

Καὶ ξέσπασε ὁλομεμιᾶς σ' ἕνα ἀβίαστο, ἕνα ξερὸ κλᾶμα, ποὺ μοῦ τρικύμισε τὴν ψυχή.

Κατασυγκινημένος, ὅλο μελαγχολία, μὲ φουσκωμένη καρδιά, ἔφυγα.

— — —

Δέν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω.

Τὴν εἶχα ὁλοένα στὴ φαντασία μου, ἔτσι κλαμένη ὅπως τὴν ἄφισα, περνούσανε οἱ ὧρες, ἤρθε τὸ βράδυ — μὰ δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω. Βγῆκα ὄξω, ἔνιωθα τὴν ἀνάγκη νὰ περπατήσω, ἔφτασα στὴ γειτονιά της, εἶδα ἀπὸ μακριὰ τὸ σπίτι της βουτηγμένο στὴ σιωπή.

Περιτριγυρίζοντας τὸ δρόμο κειδά, ἀντάμωσα τὸν ἴδιο πάλι ἄνθρωπο, πού φέβγε μὲ διαστικά, θυμωμένα βήματα. Εἶχε ἀρχίσει νὰ σκοτινιάζει.

Ἕνα μῖσος ἄναψε τότε μέσα μου γιὰ τοῦτον τὸνἄνθρωπο. ἡ ἰδέα πὼς μποροῦσε νά ταν αὐτὸς ἡ ἀφορμὴ τῆς δυστυχίας της, μὲ καταγιόμιζε παλαβάδα. Ἔσφιξα τὶς γροθιές μου, ἔβιασα τὸ βῆμα, στάθηκα κατάντικρύ του κόβοντάς του τὸ δρόμο, ξώφρενος, καὶ τοῦ πέταξα κατάμουτρα αὐτὰ τὰ διαστικὰ λόγια:

—Μάλιστα! Ἐσᾶς μιλάω. Παραξενέβεστε; Πρέπει νὰ τὸ μάθετε ὅτι ὀφείλω νὰ παρακολουθῶ τὰ ὕποπτα πράματα. Μ' ἀκοῦτε; Δὲν εἶδα ποτέ μου τέτια μανία γιὰ ὁρισμένους δρόμους, καὶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ μὲ βεβαιώσει τί εἴδους ὑποθέσεις σᾶς κάνουν νὰ πλησιάζετε τὶς μεργιὲς αὐτές. Ναί, αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω. Σᾶς παρακολουθῶ ἀπὸ μέρες. Μήπως μὲ περνοῦσε γιὰ κανέναν βλάκα ἐπαρχιώτη. ἢ μὴ θαρροῦσε τάχατες πὼς ἤμουνα στραβὸς ; Ἤμουνα ἄν-

θρωπος τῆς ἐξουσίας, ἕνα ὄργανο ἔμπιστο, ἕνας μυστικός, μάλιστα, αὐτὸ εἶχα μόνο νὰ τοῦ πῶ. Ἕνας μυστικὸς ἀστυνόμος. Τὰ χαρτιά σας παρακαλῶ.

Τά 'πα ὅλ' αὐτὰ μαζεμένα, δὲν πῆρα ἀνάσα, τὸ αἷμα στὸ κεφάλι μου γίνηκε κατάμπλαβο. Ὅπου αὐτός, τίποτα, χαμπάρι δὲν μοῦ' δωσε, ἔμεινε ἀτάραχος· εἶπε μόνο ἕνα ἄ, ἔ τ σ ι, ἔβγαλε μιὰ πορτοφόλλα, ἔψαξε λίγο, καὶ μοῦ δωσε τὰ χαρτιά του. Ὀρίστε, ἰδέστε τα μόνος σας, εἶπε μοναχά, κι ἄναψε ἕνα ποῦρο μ' ὅλη του τὴν ἡσυχία. Αὐτὴ ἡ ἐγγλέζικια ψυχραιμία, τὸ χάλι αὐτὸ τῆς τρομερῆς ἀναιστησίας, μοῦ βούλωσε τὸ στόμα. Διάβασα· Ἀλκιβιάδης Φιργαζῆς, ἀρχιτέκτων, ἐτῶν 38, γεννηθείς...

Τοῦ τὰ ξανάδωσα. Εἶστε ἐλεύθερος, κύριε. Ξέρετε... τὸ ἐπάγγελμά μας... οἱ πολλοὶ κακοποιοί ,, Θὰ μοῦ συχωρεῖσε βέβαια τὸ ἀπότομό μου,,. σᾶς ζητῶ συγγνώμη. Χαίρετε Κύριε.

Χωρίσαμε. Ἔβγαλε ὡς καὶ τὸ καπέλο του ἀκόμα, ἕνας τόσο ἀλλόκοτος ἄνθρωπος. Τὰ σάστισα μὲ τὴν τόση του ψυχραιμία, κ' ἐλεεινολογοῦσα τὸν ἑαυτό μου γιὰ τὴ χωριατιά του αὐτή.

Ἀπανταίνω κειδανὰ τὴ καμαργιέρα τῆς Μάρθας. Ἕνα χαριτωμένο πλασματάκι, ὅλο κουνήματα, κοπελοῦδα μὲ τὰ ὅλα της. Δέχτηκε σὰν τῆς πρότεινα μιὰ βόλτα λίγο πιὸ κεῖ. Χαμογέλαγε μὲ σκυμένο κεφάλι, εἶχε διάθεση γιὰ πολλά, κατάλαβα πώς ἤτανε ἀπὸ τὶς πολὺ εὔκολες.

Καὶ λοιπὸν δὲν χάνω καὶ τήνε περπατάω πολύ, βγαίνουμε ἔξω στὰ χωράφια, κι ἀπαγκιάζουμε κάπου κεῖ μὲ χάχανα. Καθίσαμε, ὅλο γελοῦσε, μ' ἄφισε μὲ τὸ πρῶτο νὰ παίξω μὲ τὰ στήθεια της, μιὰ τσαχπινούλα τετραπέρατη ἤτανε. Κ' ἐγὼ τήνε φχαρίστησα, τήνε διασκέδασα, μιὰ ὁλάκαιρη ὥρα, καὶ, γυρίζοντας, τὴ ρώτησα μὲ τρόπο καὶ γιὰ κεῖνα ποὺ μὲ διέφερναν. Ἐκείνη μήτε καὶ ποὺ δυσκολέφτηκε κάν, ἄνοιξε τὴ γλωσσίτσα της, καὶ μοῦ τ' ἀράδιασε ὅλα.

Ναί, ἔπρεπε νὰ λυπᾶμαι γιὰ τὴ δυστυχία τῆς δεσποινίδας Μάρθας· ἤτανε μιὰ δυστυχισμένη. Ὁ θεὸς νάν τηνε γλυτώσει, εἰδεμή, πάει, ἀλίμονό της! Ποὺ λέτε, μάλιστα, αὐτὴ ἡ κυρὰ μάννα της τὰ φταίει ὅλα, ἄχ, ποὺ νὰ μὴ σώσει, τί γυναῖκα καλέ! Ὡς κ' ἐκεῖνον τὸν χρυσὸ ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ἄντρα της σᾶς μιλάω, ἕναν τόσο γλυκομίλητο ἄνθρωπο, ὡς κι' ἐκεῖνον ἀκόμα αὐτὴ τὸν πέθανε μὲ τὰ φερσίματά της. Ματακουστήκανε ποτὲ τέτια πράμματα; Ἔπρεπε νὰ' σαστε μέσ' στὸ σπίτι αὐτό, νὰ βλέπατε τί γίνεται... ντρέπουμε ποὺ λέει ὁ λόγος νὰ κάθουμε νὰ σᾶς κουβεντιάζω τέτια λόγια... μὰ ὅμως... —ναί, μὰ ναί, ὅπως σᾶς βλέπω καὶ μὲ βλέπετε εἶναι, θέλει νὰ πουλήσει τὸ παιδί της ἡ παλιοβρῶμα, σ' αὐτόνε ποὺ κουβαλιέται μέρα-νύχτα σπίτι. Τάχα τί νὰ σᾶς τὰ κρύψω; Μὰ μπᾶ, τέτια πράματα μαθέβουνται, τί λὲς ἐκεῖ.. Πῶ, πῶ! Εἶναι νὰ χάνει τὸ μυαλό του κανείς, ἡ Παναγία νὰ βάλει τὸ χέρι της. Ντρέπουμε ποὺ σᾶς τὰ κουβεντιάζω, μὰ δὲν εἶναι σπίτι αὐτό. Οὔφ!

Μιὰ ἀηδία μὲ πλημμύρισε τότε, μιὰ παραζάλη. Ἤτανε τόσο ἐξωφρενικὰ αὐτὰ ποὺ ἄκουσα. Μὰ ὁρκίστικα ὅμως νὰ σώσω τὴν ἀγαπημένη μου.

— — —

Μεσολάβησαν δύο τρεῖς μέρες ποὺ στάθηκε ἀδύνατο νὰ τήνε πλησιάσω. Ἤτανε ὁλότελα ἀδύνατο, δὲν ἐδέχονταν κανένα. Εἶχα γίνει ἄνω-κάτω, φαΐ δὲν μοῦ κατέβαινε, σ' ἀπελπιστικὰ χάλια βρισκόμουνα. Μιὰ βαργιά, ἔντονη λύπη γιόμιζε τή καρδιά μου, μια στεναχώρια, ἤμουνα λυπημένος, ἤμουν ἀπελπισμένος. Ὅλα μοῦ φταίγανε, ὅλα τά 'βλεπα μὲ θυμό, τίποτα δὲν μ' εὐχαριστοῦσε. Καὶ κατάλαβα πὼς τὴν ἀγαποῦσα βαθιά, παράφορα, πὼς ἤμουνα τρελλὸς μὲ τὴν ἀγάπη της. Στριφογύριζα, ἔβγαινα ὄξω, γύριζα δῶθε κεῖθε, ὥσπου κουραζόμουνα, ὥσπου αἰστανόμουν τά πόδια μου νὰ σέρνουνται, μὰ τίποτα, τὴν ἔβλεπα παντοῦ, ἄκουγα τὴ μιλιά της, ἔβλεπα τὸ χαμογέλιο της, μύριζα τὴ πνοή της.

Ἤμουνα ἐρωτεβμένος, τέλιωσε, ἤμουνα ἐρωτεβμένος, Ἀλάκαιρες αὐτὲς τὶς δυὸ μέρες καὶ τὶς δυὸ νύχτες ποῦ'χα νὰ τὴν συναπαντήσω, μάτι δὲν ἔκλεισα, πλανιόμουνα στὴ πόλι δίχως σκοπό, γύριζα τρελλαμένος ἀπὸ ἀπελπισία. Γιατὶ τέτια εἶνε ἡ ἀγάπη, τέτια εἶν' ἡ πηγή τῆς εὐτυχίας.

Καὶ λοιπὸν τὴ τρίτη μέρα ἀκούω χτύπο στὴ πόρτα τῆς καμαρούλας μου, ἀνοίγει καὶ μπαίνει μέσα ἡ Μάρθα. Ἔμεινα ἀποσβολωμένος ἀπ' τὴν ἀνέλπιστη χαρά! Ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά μου μὲ μιὰ βαθιὰ στοργή, μὲ ἀπελπισία, τὸ παιδί, τὸ ἀγαπημένο παιδί, ζητόντας ἀπὸ μένα βοήθεια... Δακρισα ἀπ' τὴ χαρά μου, μιὰ τέτια συγκίνηση μὲ βρῆκε. Καὶ μοῦ τα φανέρωσε ὅλα. Ἤτανε δυστυχισμένη μοῦ 'λεγε μέσα ἀπ' τὰ δάκριά της, θέλουνε νὰ τὴν δώσουν μὲ τὸ ζόρι, ἀπαρηγόρητη ἤτανε. Ἄχ, φανταστῆτε σὲ ποιὰ θέση βρίσκομαι γιὰ ν' ἀναγκάζομαι νὰ λέω τέτια λόγια, μὰ εἶνε ἡ ἀλήθεια. ἡ φριχτὴ ἀλήθεια,.. Γιατί νὰ μοῦ κάνουν τὸ κακὸ αὐτό; Κ' ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου, ποιὸς ξέρει, ἄς δοκιμάσω, ἄς δοκιμάσω νὰ τῆς γλυκομιλήσω, δὲν εἶναι ἐχθρός μου, δὲν εἶνε καμιὰ ποὺ νὰ μὲ μισεῖ, μάννα μου εἶναι, ἴσως μπορέσω νὰ τῆς ἀλλάξω ἰδέες... Μὰ τίποτα ὅμως!

Βουτηγμένη στὸ κλάμα, παράδερνε στὴν ἀγκαλιά μου, εἶχε μιὰ ζαλισμένη ἔκφραση, μιὰ σαστισμάρα, τὸ στόμα της ὁλόενα τρεμούλιαζε, τὸ προσωπάκι της εἶχε πανιάσει. «Χχ, χχ καταλαβαίνετε καὶ μόνος σας σὲ τί βαθμὸ ἀπελπισίας εἶμαι φτασμένη, γιὰ νὰ μιλῶ ἔτσι γιὰ τὴ γυναῖκα ποὺ μοῦ γέννησε.., γιατὶ ἀκόμα καὶ μ' ὅλ' αὐτά, ναί, ἀκόμα καὶ μ' ὅλ' αὐτὰ τὴν ἀγαπῶ, κι ὁ θεός νὰ μὴ θελήσει ποτὲ νὰ τραβήξει αὐτὴ

τὸν πόνο ποὺ τραβάω ἐγὼ τόρα... Ἂν εἶχα τὴ δύναμη καὶ μποροῦσα νὰ σᾶς παρακαλέσω γιὰ τίποτα, θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ μὴ μιλήσετε, νὰ τὸ κρατῆστε μυστικὸ ὅ, τι σᾶς εἶπα. Ἂν μ' ἀγαπᾶτε ὅπως πιστέβω, καὶ θέλετε νὰ μὲ βλέπετε ζωντανή, μὴ θελῆστε νὰ μὲ πικράνετε ἀκόμα παραπάνω. Κρατῆστε το μυστικό, εἶναι ἡ τελευταία μου παράκληση.

Κι ἄρχισε ἕνα ἀβάσταχτο κλάμα, τὰ στήθεια της τά 'νιωθα ν' ἀνεβοκατεβαίνουν, ποτάμι τρέχανε τὰ δάκρια της.

— Καὶ νὰ μὲ συγχωρέστε ποῦ 'ρθα μὲ τόσο θάρρος, καὶ σᾶς ἀνησύχησα κ' ἐσᾶς, ὅμως μὲ βλέπετε σὲ τί χάλι βρίσκομαι. Τὸ καταλαβαίνω πώς φέρνομαι πολὺ παράξενα ἀπέναντί σας μὰ συχωρέστε με, εἶμαι τόσο μόνη. Κάνετε με ὅ,τι θελῆστε, σᾶς δίνω τὸ δικαίωμα αὐτό, εἶμαι δική σας!...

Ὅλο μου τὸ πάθος εἶχε ξεχειλίσει, σ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα της λόγια, ἡ μυρουδιά της μὲ εἶχε ζαλίσει, αἰστανόμουν ἀνατριχίλες σ' ὅλο μου τὸ κορμί. Εἶχε ἀφίσει τὸν ἑαυτό της σὲ μένα, ναί, ἡ ἴδια ἤτανε ποὺ μοῦ τὸ 'χε πεῖ, ἤμουνα εὐτυχισμένος.

Τὰ χέργια μου ἤτανε γύρω στὸ ζεστό κορμί της, δὲν ἔφερε καμιὰ ἀντίσταση, καὶ τὰ χείλια μου γιὰ πρώτη φορά, τὴ φιλήσανε στὸ στόμα.

. . . . . .

Ἡ πηγὴ τῆς χαρᾶς εἶναι ἀπέραντη, ζεῖ ὡς καὶ στὰ πονεμένα λόγια, ὡς καὶ στό ἀστέρεφτο κλάμα, ναί, ὡς καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμα,.. Ἡ χαρά, ἡ εὐτυχία! Στοὺς μακρινοὺς ἤχους τῆς πολιτείας, στὸ κοντινὸ φτερούγιασμα τῆς νυχτερίδας, κάπια μεσάνυχτα καλοκαιργιοῦ, μιὰ ὥρα θολή, δυὸ λέξεις, ἕνα φιλί!.

Ἄχ, οὔτε μιὰ φορὰ δὲν πέρασε ἀπ' τὸ μυαλό μου ἡ ἔχταση τῆς δυστυχίας της—γιατὶ ἤμουνα τυφλὸς τὴν ὥρα κείνη, γιατὶ δὲν ἔβλεπα τίποτ' ἄλλο, δὲν αἰστανόμουν τίποτ' ἄλλο, πάρεξ μιὰ παλαβὴ χαρά, μιὰ παράφορη εὐτυχία! Ἤμουνα τρελλός, ζοῦσα μέσα σ' ἕνα ὄνειρο, μέσα σὲ μιὰ παραζάλη.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κακός, ὁ ἄνθρωπος χαίρεται γιὰ τὴ δυστυχία τοῦ ἄλλου.

. . . . . .

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὴ βραδιὰ κείνη.

Μὰ πὼς μπόρεσα καὶ τὰ βόλεψα τόσο γλήγορα; Εὐλογάω τὴ δραστηριότητά μου.

Μιὰ μέρα εἶχε περάσει, κ' ἐμεῖς ταξιδέβαμε, ἤμαστε ἕτοιμοι γιὰ τὴ καινούργια μας ζωή. Πήγαμε στὴ Θεσσαλονίκη, εἶχα γνωστούς ἐκεῖ, μᾶς δεχτήκανε φιλικά. Γλήγορα μπόρεσα καὶ νοίκιασα τρεῖς κάμαρες σ' ἕνα νοικοκυρεμένο σπίτι, καὶ ζούσαμε βυθισμένοι στὴν εὐτυχία μας.

Ὅλο τὸ καλοκαίρι πέρασε ἔτσι.

Ὅπου μιὰ βραδιὰ τὴν πῆρα καὶ κάναμε ἕναν περίπατο ἐξοχικό· δὲ λέγαμε λέξη, μὰ τὴν ἔβλεπα πῶς ἤτανε, σὲ κακὴ κατάσταση. Εἶχε ὁλόγιομο φεγγάρι, ἕνα πλούσιο ἀργυρὸ φῶς χυνότανε ὁλοτρίγυρα, λούζοντας τὴν ἥσυχη πλάση.

Ἐκεῖ ἄξαφνα στέκεται, βουτάει τὸ πρόσωπο στὰ χέργια της, καὶ τήνε πιάνουνε κλάματα. Καὶ μοῦ λέει πὼς τ' ἀπόγιομα, σὰ πήγαινε στὰ μαγαζιά, ἀπάντησε ξάφνου τὸν ἀδερφό της, τῆς ἔκανε ἀλάκερη σκηνή, τήνε φοβέρησε, πὼς γιὰ καπρίτσιο θὰ τὴ πήγαινε πάλι στὴν Ἀθήνα, στὸ σπίτι τῆς μάννας της, πὼς χίλια δυό. Ἐκείνη τόνε φοβήθηκε, ἔτρεμε ὅλη, καὶ λοιπὸν δίνει μιὰ κι ἀνακατέβεται μέσ' στὸ πλῆθος ποὺ σιργιάνιζε στὸ πεζοδρόμιο, τό 'βαλε στὰ πόδια κατασυντριμένη μπρὸς σὲ μιὰ τέτια δυστυχία. Κατάφερε ἔτσι κ' ἔφτασε στὸ σπίτι, δίχως νὰ τήνε πάρει εἴδηση αὐτός, κλείστηκε στὴ κάμαρα, ὡσότου ἔφτασα ἐγώ...

Μιὰ φωτιὰ ἀπὸ συγκρατημένο θυμὸ χύθηκε μέσα μου τότε—ναί, ἔπρεπε ν' ἀλλάξω ταχτική, νὰ μὴ τοὺς συχωροῦσα τίποτα πιά, μάλιστα.

Κανόνισα τὶς δουλειές μου, πεῖρα ἄδεια ἀπ' τὴν ἐφημερίδα ποὺ δούλεβα.

Τὸ πρωὶ μπαίναμε στὸ τραῖνο γιὰ τὴν Ἀθήνα.

— — —

Οἱ μέρες τοῦ καλοκαιργιοῦ περνᾶνε τόρα μεγάλες, φωτολουσμένες, ἡ ἴδια ζωὴ πάλι, ὁ ἴδιος ἥλιος, τίποτα δὲν ἀλλάζει καταβάθος, ἕνα καλοκαῖρι ὑπάρχει.

Κάθουμε κι ἀφουγκριέμαι τὰ τιτιβίσματα τῶν πουλιῶνε, βλέπω πέρα τὸ Λυκαββητὸ μὲ τὴν ἐκκλησίτσα του, σ' ὅλα ρίχνω ἕνα βλέμμα χαϊδεφτικό. Κι ἀναλογίζομαι τὸ καλοκαῖρι κεῖνο μὲ τὶς πολλές του χαρές, μὲ τὶς πολλές του συγκινήσεις. Ἀλήθεια πρέπει νὰ θυμάστε τὰ παληὰ εἶναι σὰ μιὰ λάμψη στὴ στάχτη τοῦ καιροῦ ποὺ περνάει...

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτά τά λίγα χρονάκια ποῦ 'ναι περασμένα, βρίσκομαι σὲ κάπια νὰ ποῦμε μικρὴ γαλήνη, σὲ κάπια ἡσυχώτερη ἐποχή, κλείνουμαι στὸν ἑαυτό μου, ζῶ μὲ τὶς ἀναμνήσεις μου.

Κάθουμαι ὁλομόναχος στὴ καμαρούλα μου.

Κι' εἶνε καλοκαῖρι, οἱ μέρες εἶναι μεγάλες, τὰ χελιδόνια φέρνουνε γύρους ὄξω,—μὰ εἶμαι ὁλομόναχος, ἡ Μάρθα ἔχει πεθάνει.

Ναί, πιστέψτε το, ἀλήθεια εἶναι αὐτὸ ποὺ λέω,—ἡ Μάρθα ἔχει πεθάνει.

Ἡ καρδιά μου στραγγιάζει, τὰ μάτια μου βουρκώνουνε ὥρες-ὥρες. Μάρθα!

Θυμοῦμαι—ἤτανε τόση βαθιὰ ἡ λύπη γιὰ ὅτι τῆς γίνηκε, ἄρχισε νὰ χάνει τὴν ὑγεία της, χλώμιασε, ἀρώστησε. Ἔπρεπε, ναί, νὰ τὸ εἶχα σκεφτεῖ αὐτό, νὰ 'χα προδιατεθεῖ κάπως, γιατὶ ἤτανε τόσο φοβερό, τόσο φοβερό...

Δυὸ ἑβδομάδες ἔμεινα πεσμένος πάνου στὸ χῶμα ποὺ τὴν εἶχε βαργιατυλίξει μὲ χαμένες τὶς αἰστήσεις, δίχως νὰ 'ξερα ἂν ἤμουνα κὰν ζωντανός.

Περνᾶνε πάλι ἀπ' τὸ νοῦ μου καὶ οἱ στερνὲς

συγκινήσεις σὰν φτάσαμε στὴν Ἀθήνα Εἶχα πάει στὴν Ἀστυνομία, ναί, ὁ θυμὸς μ' εἶχε κάνει ἄνω-κάνω, τᾶ ἅπα ὅλα ξεκάθαρα, τίποτα δὲν ἔκρυψα. Λίγες μέρες ὑστερώτερα τὸ διαβάσαμε στὶς ἐφημερίδες, εἶχε γίνει αἰφνηδιασμὸς ἐκεῖ κ' ἐκεῖ, ἀνακαλύφτηκε τὸ καὶ τό... Ὁ καλὸς ἀδερφός! Ἡ καλὴ ἡ μάννα! Θέλανε καὶ τὸ θρέμα τους, τὸ χτῆμα τους, δὲν τοὺς ἔφταναν οἱ ἄλλες γυναῖκες ποὺ κουβαλήσανε ἀπόξω. Καὶ ναί, αὐτό 'τανε καὶ τὸ στερνὸ χτύπημα ποὺ τήνε κρεββάτωσε θανατερά.

Εἶχα πιστέψει στὴν ἀληθινὴ χαρά, ἔζησα ἕνα ὁλάκαιρο καλοκαίρι εὐτυχισμένος, καὶ, μπορῶ νὰ τὸ πῶ, γνώρισα τὴ πηγὴ τῆς εὐτυχίας, γιὰ λίγο. Μά 'χα ξεχάσει τὴ κοινωνία τὴ σημερνή, τὰ χρόνια ποὺ ζοῦμε, τὴν ἐποχὴ τῆς βρωμιᾶς, ἀλίμονο! τὴν ἀνθρώπινη μοῦχλα...

Ἂν μπόρεσα κι' ἀπ.τόλμησα νὰ φανταστῶ μιὰ τέτια πλέργια εὐτυχία, εἶναι γιατί ἀκόμα δὲν εἶχα σκοντάψει στὴν ἀνηθικότητα τῆς ἐποχῆς μας, στὴν ἐ.μετάλλεψη, στὴ συχαμάρα τοῦ κοινωνικοῦ βούρκου ποὺ μᾶς καταλούζει.

Τόρα, ποὺ ξέρω σὲ ποιὸ κατῶφλι σαπίλας ἤμαστε φτασμένι,—ὤ τόρα, τὸ νιώθω, τὸ λέω, πὼς μονάχα νὰ ξαναγαπήσω δὲν μπορῶ.

Τὸ πορτραῖτο της τό 'χω ὁλοένα μπρός μου, ὅμοια νὰ σοῦ μιλήσει εἶναι. Κάθομαι καὶ τὴ τηράω, τὰ μάτια της τα γιομάτα, τὴν ἐλίτσα κείνη τὴ θερμή. Οἱ καπνοὶ τοῦ τσιγάρου μου τραβάνε ὁλόϊσα στὰ ψηλά, ὄξω τὸ καλοκαίρι φλομώνει.

Εἶν' ἕνα κάτι ποὺ μέ λυπάει, νιώθω τὴ φοβερὴ μοναξιά μου, μα ζῶ ὅμως, δὲ χάθηκα ὅπως τὸ ἐφανταζόμουν.

2 τοῦ Μάη 1929

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΙΟΥ

ΜΕΤΑΜΕΛΕΙΑ

Τώρα ποιὰ πρόφαση μπορεῖ γιὰ λίγο ν' ἀπαλύνει
τὸν πόνο τὸν πικρότατο ποὺ σὰ λυγμὸς μὲ πνίγει;
Μοῦ μίλησε ἕνα ἀπόγεμα γεμάτη καλωσύνη
κι' ἐνῶ εἶχε ρθεῖ νὰ μοῦ δοθεῖ τὴν ἄφησα νὰ φύγει.

Σὰν ἕτοιμο γιὰ δόσιμο τὸ χέρι μοῦ ἁπλωνόταν
καὶ παιγνιδίζοντας τρελλὰ τὸ βλέμμα μ' ἐπροσκάλει·
μὰ ἤτανε τόσο ξαφνικὸ τὸ μήνυμα ποὺ ἐρχόταν
κι' ἐγὼ δὲν πίστευα γιὰ μὲ τέτοια χαρὰ μεγάλη.

Τώρα μοῦ μένει τὴ γλυκειὰ ν' ἀναπολῶ φωνή της,
ποῦ μοῦ ἐρεθίζει πειὸ πολὺ τὴν πειρ.ιγμένη θλίψη,
κι' ὅσες στιγμὲς ἀνώφελες ἐπέρασα μαζί της
ξανάρχονται στὴ μνήμη μου γιὰ νὰ ἑνωθοῦν σὲ τύψη.

Ἔφυγε πρὶν νὰ τῆς εἰπῶ τὸ φλογερὸ ἔρωτά μου
καὶ μ' ἄφησε ἄλαλο, σὲ μιὰ φριχτὴν ἀμηχανία.
Ἄ, στὸν ἀνόητο φόβο μου ποῦ ἐκρύβονταν βαθιά μου
μποροῦσε πειὸ βαρύτερη νὰ πέσει τιμωρία ;

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

ΣΤΗ ΦΙΛΗ ΜΟΥ

Εἶσ' ἕνας στῖχος. Ὄμμορφος καλογραμμένος, στῖχος
ποῦ ξεχωρίζει ἀπ' τὶς πεζὲς κι' ἀνούσιες καταλήξεις.
κι' εἶσαι σὰν ἦχος ξώφρενος, γοργοπαιγμένος ἦχος
ποῦ τραγουδάει τὴ χαρὰ στὸ ξέσπασμα τῆς θλίψης

Καὶ πάλι, μοιάζεις μὲ πηγὴ ἀπὸ κισσοὺς χαμένη·
κρύβεις γιὰ διαλεχτοὺς ἐσύ, διαβάτες τὴ δροσιά σου
γιὰ ὅσους ἀπὸ τὸν ἔρωτα συρθῆκαν κουρασμένοι
νὰ ξεδιψάσουν πίνοντας ἀπ' τὴν ἁπλῆ καρδιά σου.

Καὶ σύ! ποτίζεις σπάταλα τὰ διψασμένα χείλη
μὲ μιὰ δροσιά, π' ἀλλοίμονο, δὲν γνώρισες ἐσύ.
Κι' εἶναι γιὰ ὅσους δὲν τ' ἔνοιωσαν ποῦ κέρασες ὦ φίλη.
τὸν πόνο, τὸ παράπονο, τὴ πίκρια σου κρασί.

ΛΕΩΝ ΜΑΓΝΑΒΡΑΣ

ΠΛΑΝΗ

Μοῦ λὲν πῶς θάχω χάσει τὰ μυαλά μου
ἂν τὸ προσμένω ἀλήθεια νὰ μὲ πάρῃ·
καὶ πονηρὸ τὸν λὲν καὶ κατεργάρη
ποὺ παίζει μὲ τὸν ἄμετρο ἔρωτά μου.

Κι' ἐγώ, θαρρῶ ζηλεύουν τὴ χαρά μου
καὶ διαλαλῶ τὴν κάθε μιά του χάρι
μὰ πίσω ἀπὸ τὸ τόσο σου καμάρι
τί φεῖδι ποὺ σὲ τρώει πικρὴ καρδιά μου.

Ἐσὺ κι' ἐγὼ τὸ ξέρουμε μονάχα
ἂν εἶναι ἀγάπη αὐτὸ ποὺ λέμε τάχα.

Μ' ἂχ ἄδικα τά λόγια αὐτὰ ποὺ πᾶνε
αὔριο σὰν ρθῇ καλὸς κι' ὄμορφος θάνε·
κι' ἔτσι ὡς θὰ γέρνῃ δίπλα μου ἀπαλὰ
ἐσὺ θὰ βρῇς πῶς μ' ἀγαπάει τρελλά.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΓΥΡΙΣΤΕ Ο ΦΩΝΕΣ....

Γυρίστε σὲ μέ, γυρίστε πάλι
φωνὲς κάποιου καιροῦ ποὖχει πιὰ φύγει,
στὴ θύμησή σας ἡ καρδιά μου πάλλει
καὶ λούζετ' ἡ ψυχή μου μέσ' τά ρίγη.

Ἐβγᾶτε ἀπὸ τὴν κόκκινη τὴ ζάλη
τῶν μεθυσιῶν κι' ἀπ' τὴν ψυχή, ποὺ ἀνοίγει
στὸν ἐρωτιάρη Μάη, γιὰ νὰ τοῦ ψάλῃ
τὸ φῶς, καὶ τὴ λαχτάρα ποὺ τήν πνίγει.

Σὰν πρῶτα σκορπισθῆτε—στὸ σκοτάδι—,
στὸ φῶς—στῶν λουλουδιῶν τὸ πρᾶ.ο τὸ μῦρο—
γίνεται ἀχνοὶ στὴν κλίνη μου, τὸ βράδι,

κυματισμοί, ὅταν θὰ πάω νὰ γείρω,
καὶ μυστικὰ κυκλῶστε με σὰν χάδι...
τὸ βόμβο σας σκορπῶντας σ' ἐμὲ γύρω.

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

ROLAND DORGELÈS

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Ο ΚΑΝΤΙΝΟ

(συνέχεια)

Ὁ ἄλλος δὲν ἐκατάλαβε καλὰ τὴν ἔννοια αὐτῆς τῆς φοβέρας, ἀλλὰ γρήγορα τοῦ δόθηκε ἡ ἐξήγηση. Τὸ πρῶτο κιόλα βράδυ ποὺ ἀνεβήκαν στὴ γραμμή, ὁ Καντινὸ τοῦ εἶπε:

—Δὸν μυτάρα, εἶσαι ἐθελοντής, Σὲ παίρνω τὸ λοιπὸν μαζί μου στὴ ἀγγαρία ποὺ θὰ στήσει τὰ παλούκια τῶν συρματοπλεγμάτων. Δὲν θ' ἀπέχουμε παρὰ πενήντα μέτρα ἀπὸ τοὺς Γερμαναράδες, ἀλλὰ σοῦ δίνω καὶ μιὰ συμβουλή: φτάνει μόνο νὰ μὴ βήξεις...

Τρέμοντας ἀπὸ φόβο ὁ φουκαρᾶς ὑποχρεώθηκε νὰ ὑπακούσει καὶ ξαναγύρισε τὰ χαράματα παγωμένος ἀπὸ τὴν τρομάρα περισσότερο παρὰ ἀπὸ τὸ κρῦο. Τὸ ἴδιο βράδυ, ἡ ἴδια ἱστορία ἐπαναλαμβανότανε, αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ μιὰ περίπολο, καὶ στὸ τέλος καθιερώθηκε πὼς σὲ κάθε παληοδουλειὰ ὁ πρώην λοχίας θὰ ἦταν μέσα. Ἂν ζητοῦσε ὁ λοχαγὸς ἄντρες γιὰ νὰ κάνουν ἀναγνώριση σ' ἕνα γερμ.νικὸ φυλάκιο ἢ νὰ ξεκαθαρίσουν μιὰ φωλιὰ πολυβόλων μὲ τὶς χειροβομβίδες, ὁ Καντινὸ ἀνήγγειλε ἠρεμότατος :

—Ἔχω κιόλα τὸν Δὸν μυτάρα ἐθελοντή, ποιὸς θέλει νὰ τοῦ κάνει παρέα;

Δὲν θάξερε κανεὶς νὰ πεῖ πόσες ἀνδραγαθεῖες ἔκανε χωρὶς νὰ θέλει, αὐτὸς ὁ ἥρωας μὲ τὸ στανειό. Οἱ πιὸ παράτολμες περιπολίες, τὰ πιὸ ἀπεγνωσμένα πραξικοπήματα, ἦσανε κλῆρος του, καὶ γρήγορα τὸ πήρανε χούϊ στὸ λόχο, μόλις λέγανε γιὰ νὰ περάσουν μέσα ἀπὸ τίποτα συρματοπλέγματα, νὰ φωνάζουν: «Δὸν μυτάρα!» Τὸ πιὸ περίεργο εἶνε ποὺ ὁ Δὸν μυτάρας δεν ἐδέχθηκε ποτὲ τὴν εὐλογημένη πληγὴ ποὺ εὐχόταν μὲ ὅλη.του τὴ δύναμη. Ἂν ὑπάρχει ἕνας θεὸς τῶν φοβιτσιάρηδων, θὰ τὸν ἐπροστάτευε δίχως ἄλλο, καὶ ὁ ἀτρόμητος χτυπώντας τὶς μασέλες, ἐξακολουθοῦσε τὰ κατορθώματά του, ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τὸν Καντινὸ ποὺ τοῦ ἔλεγε:

—Δὸν μυτάρα, μὲ τιμᾶς. Ἄλλη μιὰ ντουζίνα τέτοιες περιπολίες ἂν κάνεις σὲ προτείνω ἀμέσως γιὰ ὑποδεκανέα.

Ὁ παληὸς ὑπαξιωματικὸς ἔκρινε φρονιμώτερο νὰ μὴν περιμένει. Μιὰ νύχτα πού συνόδευε τὸν Καντινὸ στὰ ἐρείπια ἑνὸς χωριοῦ ποὺ θὰ χρειαζότανε νὰ καταλάβουν σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμή, ὁ λοχίας ἔκανε τὴν ἀπερισκεψία νὰ τὸν ἀφήσει σ' ἕνα ὑπόγειο μ' ἕναν αἰχμάλωτο, γιὰ νὰ πάει αὐτὸς νὰ ξεκαθαρίσει τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ δρόμου καὶ ὅταν ἐγύρισε, ὁ Δὸν Μυτάρας τὄχε σκάσει, ὁδηγημένος πρὸς τὶς ἐχθρικὲς γραμμὲς ἀπὸ τὸν Γερμανὸ ποὺ ἤξερε τὸν τομέα.

Ὁ Καντινό, καταντροπιασμένος, πῆγε νὰ δώσει στὸ λοχαγὸ ἀναφορὰ γιὰ τὴν ἐπιχείρησή του.

—Ὁ αἰχμάλωτός μου τὸν αἰχμαλώτισε, ἐξήγησε μὲ χαμηλωμένο κεφάλι.

Καί ὑπελόγησαν ἕναν ἐθελον.ὴ λιγώτερο στὴ δύναμη τοῦ τάγματος.

* * *

Δὲν τὸν ἐδιασκέδασα ἀρκετά, αὐτὸ τὸν γεροταγματάρχη, μὲ τὶς ἱστορίες μου. Μπορῶ μάλιστα νὰ πῶ πώς, χάρη στὸν Καντινὸ ξεπλήρωσα γιὰ καλὰ τὸ τραπέζι ποὺ μοῦ ἔκαναν αὐτὸ τὸ βράδυ.

—Τί τύπος! ἀναφωνοῦσε ὁ ἀμφιτρύωνάς μου. Πρέπει νὰ μᾶς τὸν φέρετε ἕνα βράδυ νὰ φάει ἐδῶ.

Νὰ προσκαλέσω τὸν Καντινό; θὰ τὸ ἀπόφευγα μὲ κάθε τρόπο. Ὁ καλὸς αὐτὸς ταγματάρχης δὲν ὑποψιαζόταν βέβαια πόσο ἄσχημο τέλος θὰ μποροῦσε νἄχει τὸ τραπέζι του ἂν ἀποφάσιζε νὰ ἀναπτύξει τὸ φιλειρηνικό του πρόγραμμα μ τρὸς στὸ λοχία. Ὄχι πὼς ὁ Καντινὸ ἦταν περισσότερο πατριώτης ἀπὸ ἄλλους—ὑπερηφανευόταν μάλιστα πὼς δὲν ἤξερε κὰν τὰ ἀκριβῆ σύνορά μας—ἀλλὰ διατεινόταν πὼς «ὅσο περισσότερα γαλόνια ἔχει κανεὶς τόσο καὶ περισσότερη ὑποχρέωση ἔχει νὰ σκοτωθεῖ» καὶ θὰ κακοφανιζόταν ἀκούοντας ἕναν ἀξιωματικὸ μὲ τέσσερα γαλόνια νὰ λέει πὼς θἄπρεπε νὰ καταθέσουμε τὰ ὅπλα.

Ἐγώ; δὲ δίνω δεκάρα γιὰ τὰ σαλιαρίσματα, ἀπαντοῦσε σ' αὐτοὺς ποὺ παραπονιόντουσαν, ἀλλὰ μιὰ κι' εἴμαστε ἐδῶ γιὰ νὰ πολεμᾶμε, πρέπει νὰ πολεμᾶμε χωρὶς μουρμοῦρες.

Μήπως αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν τὄδινε τὸ παράδειγμα; Μποροῦσαν νὰ μᾶς βάλουν στὴ γραμμὴ τοῦ πυρὸς ἀντὶ νὰ μᾶς στείλουν γι' ἀνάπαυση, μποροῦσανε νὰ μᾶς λιγοστέψουν τὸ μερίδιό μας τοῦ κρασιοῦ καὶ νὰ καθυστερήσουνε τὶς ἄδειες, αὐτὸς ποτὲ δὲν παραπονιόταν.

—Δὲν εἶνε ἄλλο, ἐσὺ πάει νὰ πεῖ πὼς περνᾶς καλύτερα ἐδῶ ἀπὸ πρῶτα, τοῦ ἔλεγαν πεισματωμένοι οἱ λιγότερο σκληραγωμένοι συνάδελφοι.

Μοῦ φαίνεται, ἀλήθεια, πὼς δὲν τὰ περνοῦσε ἄσχημα. Ὅσο παράδοξο κι' ἂν μπορεῖ αὐτὸ νὰ φανεῖ, ὡστόσο ἡ ἀλήθεια ἦταν πὼς γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωή του περνοῦσε ὁ Καντινὸ μιὰ ταχτικὴ ζωή. Ἦταν σίγουρος, ὅπως νὰ εἶχε τὸ πράμμα, πὼς θἄτρωγε κάθε μέρα, πὼς θὰ ἤξερε ποὺ θὰ κοιμηθεῖ, ἔστω καὶ μέσα σὲ μιὰ τρύπα, δὲν πονοκεφαλοῦσε πὼς νὰ σκοτώνει τὶς ὧρες του, καὶ ἂν τὰ πράγματα ἐρχόντουσαν ἔτσι ποὺ νὰ σκοτώνει κι' ἀνθρώπους, εἶχε μαζί του τὴν ἠθική καὶ τὸ νόμο. Τί ἄλλο ἤθελε; Κι' ἔπειτα, ἦταν καὶ τ' ἄλλο: οἱ διακρίσεις. Ἦταν ἀφάνταστη αὐτὴ ἡ δίψα διακρίσεων ποὺ εἶχε κυριέψει τὸν παληὸ ἀλήτη. Ὅταν ὀνομάσθηκε ἀνθυπασπιστὴς— μετὰ πόσες ἡρωϊκὲς τρέλλες!—ἐδιάβαζες τὴν εὐτυχία στὸ πρόσωπό του κάθε φορὰ ποὺ δεχόταν ἕνα χαιρετισμὸ ἢ ὅταν, γιὰ νὰ τοῦ μιλήσει, ἕνας ἁπλὸς φανταρος στεκόταν προσοχή.

Φυσικά, δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ γίνει λόγος γιὰ πλιατσικολόγημα πτωμάτων καὶ ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος ποὺ θὰ τολμοῦσε νὰ ψάξει τὶς τσέπες ἑνὸς Φρίτς θὰ τὴν εἶχε ἄσχημα γυρίζοντας. Ὁ Καντινό, προβιβασμένος τώρα, ἐπρόσεχε τὴν στολή του, δὲν ἐφώναζε παρὰ μόνο στὶς ἀσκήσεις καὶ μάλιστα προσπαθοῦσε κάπως νὰ διορθώσει τὴν ἄσχημη γλῶσσα του. Ἀπλούστατο οἱ παληοί του συνάδελφοι δὲν τὸν ἀναγνώριζαν πιά.

—Εἶχε λιγώτερο μαζεμένη τὴ γλώσσα του τὸν καιρὸ ποὺ τραγούδαγε στὰ καπηλειὰ καὶ ποὺ ἔβαζε χέρι στὰ πορτοφόλια, ὑπενθύμιζαν οἱ πιὸ κακοφανισμένοι.

Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι δὲν εἶχαν τίποτα νὰ κατηγορήσουν. Θαρραλέος ὅσο κανείς, πάντοτε ἕτοιμος νὰ ριψοκινδυνέψει τὴ ζωή του γιὰ νὰσώσει ἕνα πληγωμένο, ὁ Καντινὸ δὲν ἦταν ἀπὸ κείνους ποὺ μποροῦνε νὸ κακολογοῦνε στὶς γωνιές.

Τί κρῖμα νὰ μὴ μπορέσω νὰ διηγηθῶ ὡς τὸ τέλος τὴν ὑπέροχη ζωή του στὸν ταγματάρχη μου! Αὐτὸς ποὺ ἤθελε νὰ κάνει τὴ γνωριμία προσώπων «σὰν κι' ἐκείνων στὰ βιβλία» θὰ ἄκουγε μιὰν ἀπὸ τὶς ἠθοπλαστικὲς ἐκεῖνες ἱστορίες ὅπου παρευρίσκεται κανεὶς στὴ μετάνοια ἑνὸς νεαροῦ παραστρατισμένου, ποὺ ἐξαγοράζει τὶς ἁμαρτίες κάτω ἀπὸ τὶς σφαῖρες.

Ἦταν συγκινητικὴ ἡ μεταμόρφωση τοῦ Καντινό. Καὶ κωμικὴ κάπου-κάπου. Συγκινητικὴ ὅταν τὸν ἔβλεπες νὰ περιορίζει τὰ πάθη του, τοὺς ἀπότομους θυμούς του καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸ κρασί, κωμικὴ ὅταν προσπαθοῦσε νὰ ἀντιγράψει τὲν λοχαγὸ Ντελατόρ, τοῦ ὁποίου ἡ κομψότητα ἔδινε τὸν τόνο στὴν παρέα τῶν ἀξιωματικῶν.

Ἐπειδὴ παρετήρησε πὼς οἱ κύριοι αὐτοὶ συνήθιζαν νὰ πηγαίνουν στὴ λειτουργία τῆς Κυριακῆς ὅλοι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν συνταγματάρχη, δὲν ἔλειψε πιὰ οὔτε μιὰ φορά, καὶ διερωτόνταν μάλιστα μήπως θὰ ἔφθανε στὸ σημεῖο νὰ κοινωνίσει.

—Χμ, ὁ παπᾶς θὰ ἀκούσει καλὰ πράμματα ἂν ἐξομολογηθεῖ πρώτα, γελούσαν οἱ συντρόφοι.

Εἴπανε πὼς κράταγε πόζα, μεγαλεῖο, γιὰ νὰ διακρίνεται: τίποτ' ἀπ' ὅλα αὐτά. Ἄλλαζε τομάρι, ἁπλῶς, λυπημένος μόνο ποὺ δὲν μποροῦσε μὲ τὴν ἴδια εὐκαιρία, νὰ σβύσει τὸν στιγματισμὸ τοῦ κορμιοῦ του ποὺ ὅλοι ἐθαύμαζαν ὅταν ἐπήγαινε στὸ λουτρό.

Ὅταν ἔπαιρνε ἄδεια, δὲν ἐπήγαινε πιὰ στὴ Χάβρη, παρ' ὅλη του τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐκπλήξει ἐκείνους ποὺ τὸν εἶχανε γνωρίσει τὸν παληὸ καιρό. Στενοχωριότανε πλάϊ σ' αὐτοὺς τοὺς γεροξυπόλυτους ποὺ οἱ πειθαρχικοὶ λόχοι δὲν καταδέχτηκαν. Αὐτὲς οἱ κόρες τῶν καπηλειῶν καὶ οἱ μαγαζάτορες τοῦ πόρτου δὲν ἤσανε πιὰ γι' αὐτὸν σχέσεις. Προτιμοῦσε νὰ πηγαίνει στὸ Παρίσι, ὅπου τὸν ἐφιλοξενοῦσαν τὰ σπίτια τῶν ἀντρῶν τῆς διμοιρίας του, καὶ εἶχε συνδεθεῖ μὲ μιὰ νουνὰ τοῦ πολέμου, στὴν ὁποία ἔστελνε ἀπὸ τὸ μέτωπο μεγάλες αἰσθηματικὲς ἐπιστολές.

—Κρίμα ποὺ δὲν εἶσαι πιὰ στὸ σύνταγμα, μοῦ εἶπε μιὰ μέρα ποὺ τὸν συνήντησα στὰ βουλεβάρτα. Θὰ μὲ βοήθαγες, γιατὶ στὸ γράψιμο δὲν ἤμουνα ποτὲ δυνατός.

Δὲν ἤτανε μόνο τὸ «γράψιμο» ποὺ θἄπρεπε νὰ μάθει, ἀλλὰ ὅλα ὅσα διδάσκουνε στὰ θρανία τοῦ δημοτικοῦ ὅπου εἶχε τόσο λίγο καθήσει. Παρ' ὅλες του τὶς προσπάθειες δὲν ἐκατάφερνε νὰ διαβάσει μιὰ κάρτα, τὰ ἀρχικὰ καὶ οἱ συντετμημένες λέξεις τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς διεύθυνσης τοῦ φαινόντουσαν γρίφοι ἄλυτοι καί, ὅταν παρουσιαζότανε ἀνάγκη νὰ δόσει στὸ σύνδεσμο ἕνα σημεῖωμα τριῶν γραμμῶν, ἀναγκαζότανε νὰ καλεῖ σὲ βοήθειά του τὸν σιτιστή.

Μολαταῦτα, παρ' ὅλες του τὶς ἐλλείψεις, παρὰ τὸ βιβλιάριό του ὅπου χρειάσθηκε νὰ κολλήσουνε καινούργια, τόσο ἦταν γεμάτο ἀπὸ ποινές, κατέληξαν, ἐλλείψει στελεχῶν, νὰ ὀνομάσουν τὸν Καντινὸ ἀνθυπολοχαγό.

Ὁ ἑαυτός του ἀξιωματικός! Λίγο ἔλειψε νὰ χάσει τὸν ὕπνο του... Θὰ φανταζότανε ποτὲ δυνατὸ αὐτὸ τὸ θαῦμα ὅταν, στὸ προαύλιο τοῦ στρατώνα, πήγαινε μὲ τὴν ἀγγαρεία τῶν τιμωρημένων, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Δὸν μυτάρα; Πώς; Θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κάθεται στὸ τραπέζι τοῦ λοχαγοῦ καὶ ὁ βαρῶνος Ντελατὸρ θὰ τοῦσφιγγε τὸ χέρι; Αὐτὸ θὰ ἦταν παρὰ πολὺ ὡραῖο. Ἦταν ἡ εἴσοδός του σ' ἕνα κόσμο ποὺ πρῶτα τοῦ φαινόταν τόσο ἄφθαστος ὅσο καὶ ὁ Παράδεισος.

Κρίμα! δὲν ἤτανε τυχερό του νὰ τὸ φορέσει γιὰ πολὺν καιρὸ αὐτὸ τὸ στενὸ χρυσὸ γαλόνι ποὺ τὸν ἔκανε τόσο περήφανο. Μήπως τοὐλάχιστον τὸ χάρηκε; Στὸ συσσίτιο τῶν ἀξιωματικῶν μοῦ εἶπαν δὲν τολμοῦσε νὰ φάει, φοβισμένος μήπως δὲν στεκότανε καλά, καὶ παρατηροῦσε τοὺς διπλανούς του τμὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ προτοῦ μαζέψει ἀπὸ πιάτο του μὲ τὴν μπουκιὰ τὴ σάλτσα ἢ κόψει τὸ ψωμί του. Στὸ πεδίο τῶν ἀσκήσεων δὲν ἤξερε πιὰ νὰ δίνει προστάγματα, γιατὶ συλλογιζόταν ἴσως πὼς οἱ φωνές του ὡς ἀνθυπασπιστὴς δὲν ἦσαν πιὰ σωστὲς γιὰ ἕναν ἀξιωματικό. Ἐνόμιζε δίχως ἄλλο πὼς ἐδιάβαζε τὴν εἰρωνεία σὲ ὅλα τὰ βλέμματα, γι' αὐτὸ μόλις μιλοῦσε πιὰ σ' ἕνα στρατιώτη, τὰ ἔχανε, σὰν ἠθοποιὸς ποὺ ἔχει χάσει τὸ ἠθικό του.

—Εἶσθε ἐλεύθερος, ἔλεγε γρήγορα-γρήγορα, προσπαθώντας νὰ διορθώσει τὸν τόνο τῆς φωνῆς του.

Κι' ἔκανε μεταβολὴ αὐτός..

Ὅλοι ἐνόμιζαν πὼς μόλις ξαναγύριζε στὰ χαραώματα θὰ γινόταν ὁ ἀρχηγὸς αὐτὸς ποὺ ἐθαύκμαζαν ὅλοι ἀπὸ τέσσερα χρόνια τώρα. Μὰ ὄχι, αὐτὸ τὸ κακόμοιρο παιδὶ ἦταν ἕνα ὅπλο, τίποτα περισσότερο. Φκιαγμένος νὰ ὑπακούει, ὄχι νὰ διατάσσει.

Στὴν τελευταία γερμανικὴ ἐπίθεση, τὸ σύνταγμα ποὺ ἀναπαυόταν σὲ ἐφεδρεία, ἐστάλθηκε ξαφνικὰ στὴ γραμμὴ γιὰ μιὰν ἀντεπίθεση. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε σὲ πολλὰ σημεῖα διασπάσει τὸ μέτωπο. Καὶ ὅταν ἔφθασαν οἱ δικοί μας στὶς ὁρισμένες θέσεις, τὸ ἕνα τρίτο ἦταν κιόλα ἐκτὸς μάχης, πετσοκομμένο ἀπὸ τὸ μπαρράζ τοῦ πυροβολικοῦ: Ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ Καντινὸ εἶχε σκοτωθεῖ: ἡ διοίκηση τοῦ λόχου περιερχότανε σ' αὐτόν. Στὴ σκέψη αὐτῆς τῆς εὐθύνης, ἀναστατώθηκε:

—Δὲν θὰ ξέρω, ὁμολόγησε τραυλίζοντας στὸ δεκανέα οιτιστή.

Οἱ ἄλλοι ἐζάρωναν κάτω ἀπὸ ἕνα πῦρ φοβερό· αὐτὸς δὲν ἔτρεμε παρὰ γιὰ τὸ καθῆκον του. Τὸν εἶδαν ἀδιάφορο γιὰ τὸ θάνατο, ζητῶντας τον ἴσως, νὰ τρέχει ἀκηλυπτος σ' ὅλο τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς γιὰ νὰ τοποθετήσει τοὺς ἄντρες του. Ζητοῦσε συμβουλὴ ἀπὸ τὸν καθένα:

—Τί πρέπει νὰ κάνω; Νὰ πάω μακρύτερα;

Δὲν ἤξερε τὶς διαταγές· μονάχα ὁ ὑπολοχαγὸς εἶχε λάβει γνώση στὴ φασαρία τῆς ἐκκίνησης, καὶ δὲν ἤξερε οὔτε τοὺς ἀριθμοὺς τῶν συνταγμάτων ποὺ εἶχε στὶς πλευρές του. Ὄρθιος πάνω στὸ χαράκωμα, ἐκοίταζε τὸ πεδίο, προσπαθώντας νὰ καταλάβει. Ὁ ἐχθρὸς θὰ κατεῖχε τὶς παληές μας πρῶτες γραμμές, ἀλλὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ διακρίνει κανεὶς τίποτα, στὸ ἀκαθόριστο αὐτὸ τοπεῖο ποὺ στεφάνωνε ὁ καπνός. Ὁ Καντινό, ποὺ τὰ εἶχε χάσει τελείως, ἔστειλε τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλο τρεῖς δρομεῖς γιὰ νὰ πάρουν τὶς διαταγές: δὲν ξαναγύρισαν. Αὐτὸς μόνος ἦταν ἱκανὸς νὰ μεταφέρει ἕνα σημεῖωμα κάτω ἀπὸ τὸν βομβαρδισμὸν αὐτὸ ποὺ ἀνέσκαβε τὰ μονοπάτια. Αὐτὸ τοῦ ταίριαζε ἀποστολὲς ἀκατόρθωτες, ἀλλὰ ὄχι νὰ νοιώθει τὸν ἑαυτό. του μόνο ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς λόχου ποὺ δὲν ξέρεις ποὺ νὰ ὁδηγήσεις.

Τέλος ἀπαυδισμένος, ἀποφάσισε:

—Θὰ πάω μόνος μου, εἶπε σ' ἕνα λοχία. Σοῦ ἀναθέτω τὸ λόχο στὸ ἀναμεταξὺ καὶ μόλις βρῶ τὸν συνταγματάρχη, θὰ ξανάρθω μὲ τὶς διαγές...

Χωρὶς νὰ περιμένει, ὥρμησε. Ὅπως ἄλλοτε, στὶς ἀρχές του: μὲ τὰ δόντια σφιγμένα καὶ τὶς γροθιὲς στὴ μέση. Ἐπήγαινε ἴσα μπροστά του, χωρὶς νὰ προφυλάγεται, περνώντας μ' ἕνα πήδημα τὰ χαρακώματα τῆς σύμπτυξης καὶ ἀποφασίζοντας στὴν τύχη ἕνα δρόμο στὰ σταυροδρόμια. Ἔφθασε ὁμίλους ἀπὸ πληγωμένους, ἔπειτα ἔπεσε μέσα σὲ ἐνισχύσεις ποὺ δὲν ἤξεραν τίποτα, ἀλλὰ κεντημένος ἀπὸ τὸ θόρυβο, ἐξακολουθοῦσε ἐν τούτοις νὰ τρέχει λυσσώντας, λαχανιασμένος. Ἀπὸ τὸ νὰ τρέχει τόσην ὥρα θὰ ἀνακάλυπτε τέλος κανένα σταθμὸ διοικήσεως, κανέναν ἀξιωματικὸ τοῦ Ἐπιτελείου...

Τέλος ἐπλησίαζε ἕνα δασάκι ὅπου διακρινόντουσαν παρεκτάματα πυροβέλων ὅταν, ξαφνικά, μετὰ μία στιγμὴ ἡσυχίας, ἕνας κεραυνοβόλος καταιγισμὸς ἐγέμισε τὸν οὐρανό. Τὰ 75 εἶχαν ἐπειτείνει τὴν βολή του καὶ σάρωναν τὸν κάμπο, τὸ βαρὺ βρόνταγε μὲ ὅλα του τὰ πυροβόλα, ἀκουγόταν τὸ τσιτσίρισμα τῶν πολυβόλων καὶ τὰ γαυγίσματα τῶν χειροβομβίδων: ἡ ἐπίθεση ἐξορμοῦσε.

Ὁ Καντινὸ στράφηκε, τρομαγμένος. Σὲ ὅλο τὸ μέτωπο οἱ στίχοι τῶν ἀκροβολιστῶν ξεκινοῦσανε τροχάδην. Τοὺς ἔβλεπες νὰ ὁρμοῦνε πάνω στὸ γερμανικὸ χαράκωμα, μικρὲς μαῦρες κορδέλλες ποὺ οἱ ὁμοβροντίες ἐθέριζαν. Καὶ ὁ λόχος του δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ στενὴ φάλαγγα ποὺ περ-

νοῦσε τὸ ὑψωματάκι;...

Τὴν στιγμὴ αὐτή, ἕνας ἀγγελιοφόρος πετάχτηκε ἀπὸ ἕνα χαράκωμα, τὸ κράνος ριγμένο στοὺς ὤμους, τρέχοντας πρὸς τὶς πυροβολαρχίες.

—Τί τρέχει; τὸν ἐρώτησε ὁ Καντινὸ ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἐκρήξεις.

—Δέκα ἡ ὥρα! τοῦ φώναξε ὁ ἄνθρωπος χωρὶς νὰ σταθεῖ. Ὅλοι προελαύνουν...

Εἶχε κιόλα ἀπομακρυνθεῖ, καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς ἐκοίταζε ἀκόμη τὴν μυρμηγκιὰ ποὺ γέμιζε τὴ λαγκαδιά. Ἰδίως αὐτὴ τὴν φάλαγγα ποὺ σερνόταν, φαινόταν νὰ διαλύεται, δὲν προχωροῦσε πιά.

Τότε, στηριγμένος μὲ τὴν πλάτη στὴν πλαγιά, ἐτράβηξε τὸ πιστόλι του..

Μερικοὶ πυροβολητὰ ποὺ περνούσανε τὸν εὗρήκαν τὴν ἄλλη μέρα, μὲ μιὰ μαύρη τρύπα στὸ μενίγγι, καὶ μιὰ κορδέλλα ἀπὸ αἷμα ποὺ τοῦ χώριζε τὸ μάγουλο. Στηριγμένος πάνω στὰ τεντωμένα του πύδια, εἶχε σταθεῖ ὄρθιος, στὴ στερνή του θέση, ἀπέναντι στὸ θάναιο ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε ἰδεῖ νὰ λυγίζει.

—Ὅπως στὰ βιβλία, κύριε ταγματάρχα ...

Μεταφραστὴς ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

*
* *

SULLY PRUDHOMME

ΤΑ ΜΑΤΙΑ

Ὅλα ὡραῖα, μαῦρα ἢ γαλανὰ
μάτια ἀναρίθμητα εἶδαν τὴ μέρα,
κοιμοῦνται μέσ' στῆς γῆς τὰ σκοτεινὰ
κι' ἀκόμη ὁ ἥλιος βγαίνει στὸν αἰθέρα.

Οἱ νύχτες κι' ἀπ' τὶς μέρες πιὸ γλυκές,
μάτια ἀναρίθμητα ἔχουν μαγέψη,
τ' ἀστέρια ἀχτῖδες χύνουν μαγικὲς
κι' ἀπὸ τὰ μάτια ἔχει τὸ φῶς στερέψη !

Νὰ χάσανε γιὰ πάντα τὴ ματιά;
Ὄχι! δὲν τὸ χωράει ὁ νοῦς μου, ὄχι!
σὲ κάποιαν ἄλλη ἐγύρισαν μεριά,
σ' ἀθώρητη κι' οὐράνια λάμπουν κόχη.

Κι' ὅπως τ' ἀστέρια πάντα τὰ γυρτά,
μένουν σιὸν οὐρανὸ κι' ἂν μᾶς ἀφήνουν,
ἔχουν τὴ δύση τους ἔτσι κι' αὐτά,
μ' ἀληθινὸ δὲν εἶναι καὶ πῶς σβύνουν.

Ὅλα ὡραῖα, μαῦρα ἢ γαλανά,
κάπου ἀνοιγμένα στὸ βαθὺν αἰθέρα,
πέρ' ἀπ' τὰ μνήματα τὰ σκοτεινά,
πάλι τὰ μάτια βλέπουν ἐκεῖ πέρα !

Μεταφραστὴς: ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΣΟΥ ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΠΟΝΟ

Ἁπλὸ σιγαλομίλητο τῆς Μούσας μου τὸ χάδι,
Γύρω ἀπὸ τὴ πάναγνη μορφή σου τριγυρίζει
Ὡσὰν πνοὴ π' ὅταν φυσᾷ σὲ λουλουδένιο ἀχ-
[νάδι,
Κἄποιο τραγοῦδι ναυαγοῦ λὲς σιγοψιθυρίζει,
Κάποιο τραγοῦδι ναυαγοῦ λὲς σιγοψιθυρίζει
Λἄουρα, ὦ μιὰ φωτεινὴ ἀχτῖδα στὸ σκοτάδι
Μιὰ γλυκολίγωτη ματιὰ χρυσῆ νὰ καμπυρίζῃ
Μὲσ' στὴ καρδιὰ τοῦ ναυαγοῦ γιὰ συντροφιὰ
[τὸ βράδυ...

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

GEORGES PODENBACH

ΓΛΥΚΑ ΒΡΑΔΙΟΥ!

Γλύκα βραδιοῦ! Τῆς κάμαρης τῆς δίχως λάμπα
[γλύκα!
Σὰν ἕνας θάνατος ὡραῖος, γλυκὸ εἶναι τὸ λυ-
[κόφως,
κι' ὁ ἴσκιος, ποῦ χώνεται κι' ἀργὰ σέρνεται
[στὸ ταβάνι
σὲ σχέδιο ξετυλίγεται. Τὰ πάντα ἀποκοιμοῦνται.

Χαμογελᾶ ὡς ἕνας ὡραῖος θάνατος τὸ λυκόφως
καὶ μ'ἕνα ἀποχαιρετισμοῦ κίνημα, τώρα μοιάζει
μὲς στὸν καθρέφτη τὸ θαμπὸ νὰ ὑποχωρεῖ
[κανένας
σιγά, νὰ γίνεται πειὸ ὠχρὸς καὶ νὰ πεθαίνει
[λίγο.

Στοὺς κρεμασμένους πίνακες τῶν τοίχων μὲς
[στὴ μνήμη
ὅπου εἶναι οἱ ἀνάμνησες σβυστὲς σὲ πλαίσια
[ξεβαμένα,
κάποια τοπεῖα ζωγραφιστὰ καὶ τῆς ψυχῆς το-
[πεῖα,
θαρεῖς πὼς πέφτει μαλακὰ σὰν ἕνα μαῦρο χιόνι.

Ὦ γλύκα ἑσπέρας ! Γλύκα ἐσὺ ποῦ κάνεις τὴ
[σουρντίνα,
τῆς βιόλας τοὺς λικνιστικοὺς νὰ συνηθίζουν
[ἤχους·
ἀκούει νὰ νείρεται ὁ ἐραστὴς, τὴ σιωπηλὴ ἐρω-
[μένη
κι' ἔχουν τὰ μάτισ στοῦ γαλιοῦ τὰ πεπρωμένα
[ἀντάμα.

Κι' ἄτονα, ράθυμο τὸ φῶς ἀποτραβιέται· ὦ
[γλύκα !
Νὰ μὴν τοὺς βλέπουν καθαρά ! Νὰ γίνουνται
[ἕνας μόνο !
Γλυκειὰ σιωπή ! Δυὸ μυρωδιὲς σ' ἕνα ἄρωμα
[μονάχο !
Τὸ ἴδιο νὰ σκέφτωνται κι' ἐκεῖ νὰ μὴν τὸ συλ-
[λογιοῦνται .

Μεταφραστὴς : Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

PAUL FORT

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

—Θὲ νὰ σοῦ στείλω ἀπ' τὸ γιαλό, σὰ φεύγεις, τὸ φιλί μου.
—Ὁ ἀέρας φυσᾶ ἀπ' τὴ θάλασσα, πίσω θἀρθῆ Καλή μου.
—Μὲ τὴ λευκή μου τὴν ποδιά, γνέματα θὰ σοῦ κάνω.
—Ὁ ἀέρας φυσᾶ ἀπ' τὴ θάλασσα, θὰ σοῦ τὴν πάρει ἀπάνω
—Θὰ χύσω δάκρυα σὰ θὰ δῶ νὰ χάνεσαι ἀπ' ὀμπρός μου.
—Ὁ ἀέρας φυσᾶ ἀπ' τὴ θάλασσα, θὰ τὰ στεγνώξει, φῶς μου.
—Τότε θὰ συλλογίζουμαι ἐσένα ὅλη τὴν ὥρα.
—Τώρα, ψυχή μου, μίλησες καλά, μονάχα τώρα.

Μεταφραστὴς: ΓΙΩΡΓΗΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΚΗΝΗ—«Ντιμποὺκ» τοῦ Ἄν Σκύ, τρίπρακτη τραγωδία.

«Πιστεύοντας ἀκλόνητα στό μεγάλο ἐκπολιτιστικὸ χαρακτῆρα τῆς δραματικῆς καὶ τῆς θεατρικῆς τέχνης θλιβόμεθα κατάκαρδα διὰ τὴν σημερινήν της κατάστασιν. Ὅλοι πρέπει νὰ πάρωμε μὲ εἰλικρίνεια τὴ μερίδα μας ἀπὸ τὶς εὐθύνες: καὶ συγγραφεῖς καὶ κριτικοὶ καὶ ἠθοποιοὶ καὶ κοινόν», ἔγραφαν ἡ κ. Κοτοπούλη κι' ὁ κ. Μελᾶς στὸ μανιφέστο τῆς ἵδρυσης τῆς Ἐλεύθερης Σκηνῆς.

Ἔτσι, ἡ κίνηση αὐτή, μιὰ χειρονομία ποὺ ἄσχετα πρὸς κάθε ἀποτέλεσμα ἐπιτυχημένο ἢ ἀποτυχημένο, θὰ μπεῖ στὴν ἱστορία τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου μὲ τίτλον ἀνάλογο πρὸς τῆς «Νέας Σκηνῆς» τοῦ Χρηστομάνου, παρουσιάσθηκε ἀμέσως σὰν μιὰ προσπάθεια μὲ κατεύθυνση περισσότερο ἐθνικὴ παρὰ πλατύτερα ἀναμορφωτικὴ ὅπως ὁ τίτλος θὰ ἄφινε ἴσως νὰ πιστέψει κανένας. Ἀλήθεια, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐφάνηκε ἀνάλογη πρὸς τὴν ἐπανάσταση τοῦ Ἀντουὰν μὲ τὸ Theâtre libre ἀπ' ὅπου φαίνεται νὰ ἐμπνεύσθηκε τὸν τίτλο. Τὸ credo τῶν ἱδρυτῶν της ἐστάθηκε πιὸ μετριόφρονο, μὲ φιλοδοξία περισσότερο μορφωτικὴ παρὰ ἀναμορφωτική, γεμάτο ἀπὸ μιὰ λογικότητα καὶ σύνεση καθόλου στενοκέφαλες μὰ ἴσα-ἴσα τὶς ἀπαραίτητες γιὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ ἡ χώρα μας τὶς σύγχρονες τάσεις ποὺ ἐπικρατοῦν στὴ διεθνὴ σκηνὴ τόσο στὴ δραματουργία ὅσο καὶ στὴ σκηνοθεσία. Ἡ ἀναπόσπαστη σύνδεση τῶν δύο τελευταίων αὐτῶν ἄλλωστε, εἶνε τὸ ἐξωτερικὸ τοὐλάχιστον χαρακτηριστικὸ τῆς θεατρικῆς σχολῆς, ἂν μπορεῖ νὰ ὀνομάσει κανεὶς ἔτσι τὴν σύγχρονη ἀναρχία, τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα.

Ἡ «Ἐλεύθερη Σκηνὴ» δὲν εἶνε λοιπὸν τὸ θέατρο μιᾶς σχολῆς. Εἶνε τὸ θέατρο ποὺ μᾶς ἐχρειαζόταν. Στὸ ρεπερτόριο της ὑπόσχεται νὰ παρουσιάσει τὰ ἔργα κάθε τεχνοτροπίας καὶ κάθε συγγραφέα ἀπὸ ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἀποκτήσει σήμερα μιὰν ἐκτίμηση διεθνή. Μὲ μιὰ λέξη ὑπόσχεται νὰ εἶνε ἕνα θέατρο συγχρονισμένο. Ὁ κ. Σπῦρος Μελᾶς, λίγες ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της, εἶχε κηρύξει στὸ σημείωμά του γιὰ τὴν τριακονταετηρίδα τῆς Ἀλκαίου τὸν θάνατο τῆς ρεαλιστικῆς σχολῆς. Καὶ μὲ τὸ πρῶτο ἔργο ποὺ ἀνέβασε, τὸν ἑβραϊκὸ «Ντιμποὺκ» ἐπισημοποίησε αὐτή του τὴ δοξασία.

Λέχθηκε γιὰ τὸν «Ντιμποὺκ» πῶς εἶνε ἕνα ἔργο ἄβαθο καὶ χωρὶς ποίηση. Τὸ πρῶτο δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητο. Πραγματικά, οἱ ἥρωες του εἶνε ἕνα παράδοξο κατασκεύασμα προλήψεων παναρχαίων ποὺ δὲν ἐπέρασαν μέσα ἀπὸ τὴν ἀναπλαστικὴ προσωπικότητα ἑνὸς δημιουργοῦ γιὰ νὰ συντεθοῦν σὲ ἀνθρώπινα σύμβολα. Ἔμειναν σύμβολα προλήψεων καὶ μάλιστα τόσο ἀπίθανα καὶ ἐξωτερικὰ ἐκπεφρασμένων ὥστε νὰ μὴ τονώνουν μὲ τὴν ἀπαραίτητη ψυχρότητα καὶ εἰλικρίνεια τοὺς τύπους ποὺ παρουσιάζουν. Ἀπ' αὐτοὺς λείπει ὄχι μόνο ἡ ἔντονη καὶ σπινθηριστὴ ἐκείνη διανοητικότητα ποὺ εἶνε τό χαρακτηριστικὸ τῶν νεωτέρων ἡρώων μὰ καὶ ἡ βαθύτερη πλαστικότητα τῶν πιὸ παληῶν. Εἶνε μονοκόμματοι, χωρὶς ἐσωψυχικὴ πλοκή, χωρὶς ἀγώνα παθῶν ἀνθρώπινων ποὺ νὰ τοὺς ἀνυψώνει ὅπως τοὺς ἥρωες τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν. Οἱ ἥρωες τοῦ «Ντιμποὺκ» εἶνε τὰ ἀνδρείκελλα σκοτεινῶν καὶ ξένων πρὸς αὐτοὺς δυνάμεων. Καὶ οἱ δυνάμεις αὐτὲς δὲν ἐπότισαν τὴν ψυχή τους τόσο ὥστε νὰ γίνουν ἕνα μὲ αὐτὴ μὰ ἔμειναν ξένες τους καί ἐξωτερικές, ἀπειλητικὲς καὶ ἐπικίνδυνες ὅπως οἱ φαντασιώσεις ποὺ τρομάζουν τὰ μικρὰ παιδιά. Μόνον ἕνας ξεχωρίζει σ' αὐτό: Ὁ ραββὶ Ἐζριήλ. Καὶ εἶνε παράδοξο ποὺ ὁ τραγικὸς αὐτὸς στίς ἀμφιβολίες του γέρος, μένει ἴσα-ἴσα ὁ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ γιὰ τὸν ὁποῖον ἀμφιβάλλει καὶ ὁ φορέας τῆς ὑπερφυσικῆς δύναμης ποὺ δίνει ἐντούτοις μονάχα ἡ ἀπόλυτη πίστη (κοινὸ αὐτὸ γιὰ ὅλες τὶς θρησκεῖες) πάνω στὴ γῆ.

Ὡστόσο ἐκεῖνο ποὺ παρέουρε σ' αὐτὴ τὴν ἐξωτερικότητα τὸν συγγραφέα, δὲν εἶνε ἡ ἔλλειψη αἰσθητηρίου καλλιτεχνικοῦ. Παράδοξη ἀνάθεση: Στὸ βάθος τοῦ ὅλου ἔργου, φόντο γλυκοφωτισμένο καὶ ἁρμονικό, ποὺ συνδέει ὅλη τὴν ὑπόθεσή του καὶ πλέκει τὴν ἀξία του, εἶνε

ἡ ποίηση, μιὰ ποίηση βαθειὰ καὶ θρησκευτικὴ εἰλικρινής, σχεδὸν πρωτόγονα ἀφελής, ποίηση ἐκπορευόμενη ἀπὸ μιὰ πανάρχαια θρησκευτικότητα, μυστικοπάθεια ἀνάλογη πρὸς τὴν πρώτην ἐπαφὴ τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἰδέα τοῦ θείου. Ἕνα δέος βσθὺ καὶ συγκινητικό.

Γιατὶ δὲν εἶνε ἐστερημένη ἀπὸ ποίηση ἡ γλυκειὰ παρθενικὴ μορφὴ τῆς Λείας. Οὔτε ἡ ἐπιβλητικὴ στὴν θρησκευτικότητά της τοῦ Ἐζρυήλ. Κι' ὁ Χουάν, ὁ μετουσιωμένος αὐτὸς νέος, ἡ μορφὴ αὐτὴ ἡ ἀποσπασμένη ἀπὸ τὶς εἰδυλλιακὲς ἐκτάσεις τῆς βιβλικῆς γῆς τοῦ Ἰσραήλ, ἡ ἐξαϋλωμένη ἀπὸ τὸν ἔρωτα ὕπαρξη, μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων στὰ ὠχρὰ χείλη, ψυχὴ βασανισμένη καὶ περιπλανώμενη ἀνάμεσα στοὺς κόσμους τῶν σκιῶν καὶ τῆς ὕλης, κατορθώνει νὰ ἐμψυχώσει μιὰ ποίηση ποὺ φθάνει πολλὲς φορὲς ὡς τὴν δημιουργία, μιὰ δημιουργία φανταστικὴ μά, ποιὸς ξέρει, ἴσως γιὰ κάποιους ἀνθρώπους μιᾶς ὁρισμένης ἐποχῆς καὶ θρησκείας, σχεδὸν συμβολική. Καὶ εἶνε κάποιο μέρος στὴν γ' πράξη, ποὺ ἡ προληπτικὴ αὐτὴ καὶ ἀδιαμόρφωτη ποίηση πέρνει ἕνα πέταγμα πρὸς σφαῖρες πλατύτερες, ἀνθρώπινες καὶ μεγαλόπνοα ἀληθινές: Ἡ σκηνὴ ἐκείνη ποὺ μέσα στὴ νύχτα, ἡ Λεία, σὲ μιὰ κατάσταση ἀμφίβολη ὕπνου καὶ μετουσίωσης, θρηνάει καὶ νανουρίζει μαζὶ τὰ ἀγέννητα παιδιά της, παιδιὰ «ποὺ δὲν ἐτύλιξαν ποτὲ οἱ φασκιὲς» καὶ ποὺ ὅμως σπαρταρᾶνε, ἀναπνέουν μέσα της, ἄσπορα δημιουργημένα ἀπὸ ἕναν ἔρωτα πανίσχυρο, κυρίαρχο καὶ κατ.φρονητὴ τῆς μοίρας.

Τέτοια νομίζουμε τὴν καλλιτεχνικὴ ὑπόσταση τοῦ «Ντιμπούκ», τραγωδίας ἀντάξιας τοῦ ὀνόματος στὴν ἁπλὴ καὶ μεγαλόπρεπη γραμμή, παιγμένη ὁλόκληρη κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ ἑνὸς μεταφυσικοῦ μοιραίου, ὅπως ὅλες οἱ ἀρχαῖες. ποὺ εἶχαν τὴν ἐκπόρευση θρησκευτική. Καὶ στὴν κ. Κοτοπούλη ὅσο καὶ στὸν κ. Ροζὰν εὗρῆκε τὴν πιὸ δημιουργικὴ ἑρμηνεία. Ὁ κ. Μυρὰτ ἦταν πάρα πολὺ καλὸς στὴν α' πράξη μὰ δυσανάλογα κατώτερος στὴν γ'. Καὶ ὁ κ. Γληνὸς ἐκράτησε καλὰ τὸν χαρακτηριστικὸ ἑβραϊκὸ ρόλο του.

Μὰ ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὲς καὶ ὄχι ὁ τελευταῖος ἦταν ὁ σκηνοθέτης. Ἔτσι ἄλλωστε δικαιολογῆται καὶ ὁ λόγος τῆς ἐκλογῆς τοῦ «Ντιμπούκ» γιὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου θεάτρου. Ἡ σκηνοθεσία, ὑποβλητικότατη καὶ σύμφωνη πρὸς τὲς νεώτερες ἀπαιτήσεις, ἔδωσε ὅλη τὴν ἀπαιτούμενη βαρειὰ καὶ προληπτικὴ ἀτμόσφαιρα στὸ ἔργο καὶ μᾶς ἔμπασε ἀμέσως στὴν ψυχή του. Ἡ σχολὴ τῆς φανταιζὶ καθημερινὰ καὶ δίκαια κατακτάει ἔδαφος καὶ σὲ σκηνοθετικὲς ἐπιτυχίες σὰν τοῦ «Ντιμπούκ» βρίσκει ἀναμφισβήτητα τὴν δικαίωσή της. Ἔχει δικαιώματα στὴν εὐγνωμοσύνη μας ὁ κ. Μελᾶς γιὰ τὴν ἐργασία του.

Καὶ τώρα ποὺ ἔχει καὶ θέατρο καὶ θίασο ὀργανωμένα στὴ διάθεσή του θὰ μπορέσει νὰ μᾶς δώσει ὅ,τι ἔμεινε στὸ δρόμο τῆς ὄχι λιγότερο ὡραίας ἐκείνης μὰ ἄτυχης προσπάθειας τοῦ Θεάτρου Τέχνης.

Ἂς τοῦ ἐμπιστευθοῦμε τὸν ἐνθουσιασμό μας—μικρὴ μὰ ὁλόκαρδη συμβολή—ποὺ τόσο ἄξια ξέρει νὰ κατακτήσει,

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΣΤΗ ΒΕΛΜΥΡΑ «Λίγα τραγούδια» Ποιήματα—Ἀθῆνα 1929.

Μιὰ συλλογὴ ἀπὸ 10 ποιήματα—τὰ περισσότερα «fagnenta» ἀπὸ μιὰ ἀτέλειωτη ἀκόμα ποιητικὴ ἐργασία καὶ ποὺ στὸ κυριώτερό της δεῖγμα αὐτοδικάζεται νὰ ποῦμε, ὀτὸ ποίημα «C_{77} H_{21} No_4 Mark 5αν»=**Κοκαΐνη**, σὲ δυό του στίχους:

Καὶ μάκραινε ἡ λιγοθυμιὰ τοῦ δειλινοῦ
μὲς τὴ ψυχή μου—κι' ἔτρεμαν ρυθμοὶ στὰ
ὠχρὰ μου χείλη.

Ναὶ ρυθμοί! Αὐτὸ εἶνε: Καλλιτεχνικοὶ ποιητικοὶ ρυθμοί. Ὁ Βελμύρας προσπάθεισε ὅσο δυνατὰ μποροῦσε, νὰ χαρίσει στὰ ποιήματά του χρῶμα.

Χρῶμα—στὶς λέξες, στοὺς στίχους στὶς ρίμες. Δηλαδὴ «χρῶμα μουσικὸ» τὸ μόνο ἄλλωστε μέσο ποὺ εὐχαριστεῖ τ' αὐτὶ καὶ τὸ συνεπαίρνει στὴν καλλιτεχνικὴ κι' ἁρμονικὴ μουσικότητα τοῦ στίχου. Π.χ. «Νείρεται ἡ Ἐτέλκα» Σελὶς 36-39.

Αὐτὸ τὸ ποίημα κλείνει πολὺ ἀντιπροσωπευτικὰ τὸ μουσικὸ χρῶμα. Οἱ στίχοι τῆς «Ἔτελκας» ὅπως καὶ νὰ διαβαστοῦν—ἄσημα ἢ ὄμορφα, συλλαβιστὰ ἢ γλήγορα—πάντα θὰ χαϊδέψουν τὴν ἀκοὴ μὲ μουσικὴ γλυκάδα. Κι' αὐτὸ γίνεται στὰ περισσότερα ποιήματα τοῦ Βελμύρα. Σελὶς 22, 44, 50, 56, 60, κλπ.

Ἔτσι ὁ Βελμύρας μὲ τὶς μουσικομετρικὲς αὐτὲς ὀξὺ-παροξὺ-προπαροξύτονες παρηχήσεις μᾶς δείχνεται περισσότερο καλλιτέχνης παρὰ ποιητής, περισσότερο ρυθμιστὴς παρὰ ἀληθινὸς αἰσθηματιστής. Καὶ γιὰ νὰ ξεδιαλύνω:

Μιὰ τέτοια στιχουργία ἔρχεται πολὺ δύσκολα μόνη της· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ εἶνε κι' ἡ πρώτη κυρίαρχη προσπάθεια στὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς πρέπει ν' ἀξιώσουμε βασικὸ ὅρο, ὅτι, δὲν εἶνε πιὰ πηγαῖα αὐτὰ τὰ μέτρα. Μιὰ τέτια τεχνικὴ θέλει δουλειά—πολὺ δουλειά—δασκαλικὴ νὰ ποῦμε, σκολαστικισμὸ στὴ ρῖμα, κρίσεις καὶ λύσεις σὰ σὲ μαθηματικὸ πρόβλημα. Γι' αὐτὸ τὸ αἴτημα ποὺ ἀναζητᾶμε χάνεται ἢ δὲ θὰ βρισκότανε κι' ἀρχικά—ἀφοῦ πολλὲς φορὲς φτιάχνουνται ποιήματα κι' ἀρέσουν μόνο γιὰ τὶς χτυπητὲς, πλουσιόριμες κι' ὀμμορφεικόνιστες λέξες τους.

Τό καθαρὸ ποίημα γράφεται γενικὰ ὅπως ἤρθε· μὲ πρωτόγονες καὶ πρωτόπλαστες—ἄσυναίστητα μουσικὰ διαλεγμένες—φράσεις σ' ἕναν οἱονδήποτε ρυθμό. Τότε κλείνει—ἀπαράβατο ἀξίωμα—τὴ μεγαλύτερη αὐθόρμητη συγκίνηση, τοῦ ποιητῆ· τότε συγκινεῖ. Ἀλλοιῶς μονάχα ἀρέσει, κι' αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ πολὺ δουλειά.

Ὁ Βελμύρας προσπάθησε λοιπὸν μὲ τὸ «περιώνυμο δούλεμα τοῦ στίχου» νὰ συνδιάσει τὸν

καθαρὰ ποιητικὸ μὲ τὸν καθαρὰ μουσικὸ στίχο καὶ πρέπει νὰ ποῦμε πὼς δὲν τὸ κατάφερε καὶ πολύ, γιατὶ αὐτὸ εἶνε πολὺ δύσκολο ἢ καλλίτερα ἀδύνατο. Τὸ αἴστημα τότε κυκλώνεται ἀπὸ ρίμες καὶ λέξεις ποὺ συχνὰ τὸ παραδρομοῦν ἀπ' τὴν ἀρχικὴ τάση του. Ὕστερα εἶνε καὶ εἰκόνες ἀναγκαστικὲς σὲ ὁρισμένες ρίμες ποὺ δὲ στέκουν. Ἔτσι ἡ τελεία μουσικότητα γίνεται πολλὲς φορὲς τόσο ἄσκημη, ξενίζει ἢ σμιλεύει λέξεις ποὺ καταντοῦν ἀντιαισθητικές. (Π. χ. **κόρντα. ἀκόρντα, στυλιζέ, Βαττώ, παρτέρι, τάγια, πιοτί, παλάτζα, δροσολικέρι, ρακογυάλι, τ' ἀπόπιμα, πεφταστέρι, κροκί, κλπ.**

Θὰ προτιμούσαμε ὁ ποιητὴς νὰ μάς ἔδινε κάτι πιὸ δικὸ του παρὰ σμιλέματα μιᾶς πλούσιας ρίμας καὶ ρυθμῶν συνοδευμένα ἀπὸ τὰ ὀμμορφα Linoleum τοῦ Κ. Πλακοτάρη.

Θὰ προτιμούσαμε. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀρνιέται τὴ γραμμὴ ποὺ χαράζουν στὴν ποίηση τὰ «Λίγα τραγούδια» καὶ μένει ἁπλᾶ μιὰ προτίμηση δική μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΡΡΙΓΟΣ

ΜΑΗΣ 1929

Τὸν καιρὸ αὐτὸ μᾶς ξαναφάνηκε κι ὁ δάσκαλος κ. Ψυχάρης ἀπ' τὶς στῆλες κάποιου περιοδικοῦ. Καὶ δὲν πάβει ἀπὸ τοῦ νά χει τὶς αἰωνίες του μανίες. Ἐξακολουθάει νὰ φωνάζει τὴν Ἑλλάδα Ρωμιοσύνη καὶ τοὺς Ἕλληνες Ρωμιούς. Σὲ κάθε του χειρόγραφο θὰ δεῖτε συχνὰ τὶς λέξεις Ρωμιός, τὰ Ρωμαίικα καὶ τὰ ρέστα. Καὶ νὰ συλλογιστεῖ κανένας πὼς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θέλουνε νὰ κορδόνουνται γιὰ διχτάτορες στὰ γράμματά μας!

Μὰ ξέρετε τί πάει νὰ πεῖ Ρωμιός; καὶ τί Ρωμιοσύνη; Πολλοὶ λίγοι τὸ ξέρετε· ἀπὸ σᾶς τοὺς δάσκαλους δηλαδή. Νομίζετε πὼς Ρωμιὸς πάει νὰ πεῖ ἀρχαῖος Ρωμαῖος. Λάθος. Ρωμιὸς εἶναι ὁ Romain catholique, δηλαδὴ ὁ Χριστιανὸς ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Πάπα τῆς Ρώμης. Κι αὐτὴ ἡ παλιὰ συνήθεια εἶχε βγεῖ, σὰν ὁ Ἕλληνας ἤθελε νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν Μουσουλμᾶνο καὶ τὸ Ἑβραῖο. (Γιατὶ τὴν ἐποχὴ κείνηνε—μὴ Γ ξεχνᾶτε—ὁ Πάπας εἶχε καὶ ὑπηκόους les Romains). Ἀπὸ αὐτοῦ νὰ καταλάβετε, σὲ τί βασικὸ λάθος πέφτουν ὅσοι ἀντὶ νὰ ποῦνε Ἕλληνες, λένε Ρωμιοί. Καὶ νὰ βλέπετε αὐτοὺς τοὺς δάσκαλους, τοὺς διχτάτορές μας καὶ νὰ ρεκλαμάρουνε μὲ παχιὰ λόγια στοὺς τέσσερις ἀνέμους Μεγάλες Ρωμαίικες Γραμματικές! Ποὺ χανόμαστε! Ν. Π.

Καὶ γιὰ τοὺς τυχὸν φίλους του γιὰ θαυμαστές του, μὰ καὶ γιὰ πολλοὺς ποὺ θὰ θυμώσουν ἴσως μαζί μας γιὰ τὴ πολεμικὴ ποὺ κάνουμε καὶ ποὺ θὰ κάνουμε στοὺς διαφόρους αὐτοὺς μεγαλόσχημους: Ἔχουμε κάθε διάθεση πιστέψτε το, νὰ σεβαστοῦμε τὴν τυχὸν ἀξία του, μὰ καὶ πᾶσαν ἀξία ὁποιανοῦ ἄλλου παλιοῦ—δὲν ἤμαστε ἐπαναστατημένοι, ἀρνητὲς, δὲ μισοῦμε τοὺς λεγόμενους παλιούς. Κάθε ἄλλο, σεβόμαστε μάλιστα τὴν ἀληθινὴ ἐργασία, τοὺς ἄξιους, τοὺς ὁμολογουμένα ἱκανούς, ἐκείνους ποὺ μᾶς ἀφήκανε ἀληθινὲς σελίδες τέχνης.

Κι ἀκόμα καὶ γιὰ τὸν κ. Ψυχάρη, ἔχουμε τὴν ὅσο τοῦ πρέπει ἐχτίμηση, καί, εἰδικὰ γι' αὐτόνε, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀγῶνα του γιὰ τὴ δημοτική, τὸν ὅσο τοῦ πρέπει σεβασμό. Ὅμως μ' αὐτὸ δὲν πάει νὰ πεῖ, πὼς κάτι τέτιες οὐσιώδεις λεπτομέρειες, ποὺ κάνουνε πολλοὺς νὰ παραξενέβουνται, καὶ μὲ τὸ δίκηο τους, δὲν πρέπει νὰ μὴ σχολιάζουμε...

Αὐτά, γιὰ τὰ λίγα τὰ παραπάνου, ποὺ εἴπαμε σχετικὰ μὲ τὶς ἰδιοτροπίες τοῦ κ. Ψυχάρη.

Ν.Π.

Ἔπειτα, νὰ ποῦμε καὶ τ' ἄλλο.

Παραξενεβόμαστε, πὼς, ἕνας ἄνθρωπος στὰ χρόνια τοῦ κ. Ψυχάρη, ποὺ θέλει νὰ λέγεται ἐπαναστάτης καὶ πρωτοπόρος στὰ ζητήματα τῆς γλῶσσας μας, πὼς δὲ βαστάει ἕναν ὁμοιόμορφο τύπο στὴν ὀρθογραφία μας, μιὰ γραμμὴ ἁρμονικιά, μιὰ γλωσσικὴ ἑνότητα στὸ ἔργο του. Μὲ τὶ ἐπιχειρήματα θὰ πείσουμε τοὺς ἁπλοϊκούς, τοὺς χωριᾶτες στὰ ζητήματα αὐτὰ ἀνθρώπους, ποὺ κοιτᾶνε πῶς καὶ πῶς νὰ φωτιστοῦνε, νάσπαστοῦνε πᾶσα καλύτερη ἄποψη, ὅταν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι πέφτουμε σ' ἀντίφαση μὲ τὶς πεποιθήσεις μας, καὶ δὲ βαστοῦμε μιὰ ἀποχρυσταλλωμένη νοητὴ ὀρθογραφία;

Ὁ κ. Ψυχάρης, στὰ 1910-1913, εἶχε στὰ γραφτά του, ὄξω βέβαια ἀπὸ τοὺς γενικοὺς δημοτικισμούς του, συνηθισμένο τονισμό, μὲ βαρεῖες, μὲ περισπωμένες, ἀκόμα καὶ ὑπογεγραμένες! Τὸν καιρὸ τοῦ Νουμᾶ, εἶχε καταργήσει τὶς περισπωμένες τὶς βαρεῖες, τὰ πνέματα ψιλὴ καὶ δασεία, κι ὁλότελα σχεδὸν τὸν τονισμὸ στὰ μονοσύλλαβα. Μὰ καὶ πολλὲς ἄλλες μεταρρυθμίσεις. Ὡς τὰ 1924, γράφει ἀκόμα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Μὰ ἀπ' τὰ 1927-1928, τὰ παρατάει σύξυλα αὐτά, ξανάρχεται στὴ περισπωμένη, βάζει βαρεῖες, τονίζει τὰ μονοσύλλαβα, κι ἀρνιέται ἔτσι πάλι ὅ,τι λίγα χρονάκια πρωτήτερα βροντοφώναζε στὰ μανιφέστα του.

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὰ ὅλα: ποιά ἡ ἐξήγησή τους; πὼς νὰ χαραχτηριστεῖ ὁ κ. Ψυχάρης τοῦ 1924; Καὶ πὼς, ὁ κ. Ψυχάρης τοῦ 1928; καὶ μὲ ποιὸ νοητὸ τρόπο, ὁ ἄλλος, ὁ ἁπλοϊκός, ὁ χωριάτης, ἐκεῖνος ποὺ ἀπὸ μακριὰ βλέπει καὶ ζυγιάζει κάθε κίνηση, κάθε κυβεντοῦλα, ὅλα τὰ γραφούμενα, ὅλες τὶς νεωτεριστικὲς τάσεις καὶ ἰδέες, ἕτοιμος ν' ἀσπαστεῖ κάθε ὀρθολογικὸ πηγαῖο σύστημα, ναί, σᾶς ρωτᾶμε, πὼς νὰ πειστεῖ στὴ μεγάλη ἰδεολογικὴ ἀξία τῆς δημοτικῆς, ὅταν αὐτοὶ οἱ ὑπερασπιστές της, σύτοὶ οἱ μάστοροί της, ἀλλιὼς χτές, ἀλλιὼς σήμερα, τήνε διατυπώνουν;

Ν. Π.

ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ No 2. Στὸ περασμένο φύλλο μας γράψαμε γιὰ μιὰ νέαν ἄσκημη γκάφα τοῦ Γρηγόρη Ξενόπουλου. Σήμερα εἴμαστε σὲ θέση νὰ τὴ διευκρινίσουμε πιό πολύ. Τὸ διήγημα τοῦ ψευτο-Ντοστογιέφσκη δημοσιεύτηκε στὴ Ν.Ε=Τόμος 2ος 15 Δεκεμβρίου 1927 σελὶς 1118· μὲ τὸν τίτλο «Γιὰ τὴ Γιορτὴ του». Τὸ κείμενο τὸ φιλοτέχνησε ὁ ἴδιος... ὁ μεταφραστής, Γ. Ι. Βουγιουκλάκης.

Ὁ Ξενόπουλος—τί φταῖμε μεῖς ἂν πέφτει ἀπὸ γκάφα σὲ γκάφα—ἂς μᾶς συμπαθᾶ ποὺ τὰ βάζουμε ὅλο μαζύ του· ἄλλωστε ξέρουμε ὅλοι πὼς εἶνε ὁ μόνος ἄνθρωπος ποὺ δὲ πειράζεται ποτέ του. Τώρα τελευταῖα μάλιστα δὲ βγάζει οὔτε λέξη. Διερωτιόμαστε ἂν ὁ μεγάλος ἠθικολόγος ἀφοσιώθηκε τὸν τελευταῖο καιρό, ψυχή τε, μόνον στὴ «καλλονὴ τοῦ γυναικείου σώματος».

Στὰ «σταράτα τῆς Πρωτοπορίας» του ὁ Γιοφύλλης λέει πολλὰ σωστὰ πράγματα. Στὸ φύλλο τοῦ Ἀπρίλη ἔλεγε, πῶς ἕνα περιοδικὸ διαλαλεῖ μὲ πολύχρωμες ρεκλάμες πῶς εἶνε ὄργανο τῆς *Πρωτοπορείας*, ἐνῶ ἐν' ἄλλο γράφει ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ λαβαίνει κρίνει ὅποια θέλει καὶ καταλήγει στὶς λέξεις «Τί μαϊμοῦδες εἴμαστε!»

Ὡραῖα! Ὁ Γιοφύλλης τὰ θέλει σταράτα. Ἂς μὴ χρυβόμαστε λοιπόν. Στὸ πρῶτο περιοδικὸ ἐννοεῖ τὴ «Νέα Ἐπιθεώρηση» στὸ δεύτερο περιοδικὸ τὴ «Πνοή» Δίκηο! Τί μαϊμοῦδες εἴμαστε κ. Γιοφύλλη, ἀφοῦ τὸ ζήτημα Καζαντζάκη, Πόε, Λογκφέλω ποὺ πρωτοπαρουσιάσαμε ἐμεῖς στὰ σημειώ-

ματα στὸ φύλλο τοῦ Φλεβάρη τῆς «Πνοῆς» τὸ φέρνεις ἐσύ μὲ παραλαγμένες λέξεις ξανά, τὸν Ἀπρίλη στὰ «σταρότα» σου γιὰ νέο...

Ἀλήθεια λοιπόν: Τί μαϊμοῦδες εἴμαστε!

—Σήμερα ἀνοίγουμε τὴ στήλη τῆς θεατρικῆς κριτικῆς καὶ εἴμαστε εὐτυχεῖς γιατὶ αὐτὸ συμπίπτει μὲ τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν ἑνὸς καινούργιου θεάτρου, ἱδρυομένου ὑπὸ τοὺς ἀρίστους οἰωνούς. Τῆς «Ἐλεύθερης Σκηνῆς». Τῆς ἀφιερώνουμε τὸ πρῶτο σημειωμά μας.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, θεωροῦμε καθῆκον μας νὰ τονίσουμε ἐδῶ, πὼς ἡ στήλη αὐτή, ὅπως κι' ὅλες οἱ προηγούμενες τῆς κριτικῆς μας δὲν θ' ἀποτελέσει ἀποκλειστικὸ δικαίωμα κανενός, γιατὶ νομίζουμε τὴν τέτοιαν ἀποκλειστικότητα μιὰν ἄλλη, ἁπλῶς ὄψη τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ χρεωκοπημένου πιὰ δογματισμοῦ ποὺ τόσο ἐπίμονα προσπαθήσαμε ν' ἀποφύγουμε πάντα. Οἱ συνεργάτες μας θὰ ἔχουν ἐ εὐθερή γνώμη γιὰ τὸ κάθε τι καὶ ἀκόμη καὶ μιὰ συζήτηση σοβαρὴ γιὰ ἕνα ζήτημα ἄξιο λόγου, θὰ βρίσκει φιλοξενία στὶς στῆλες μας, ἀρκεῖ νὰ μὴν ἔχει σκοπό, ὅπως συμβαίνει δυστυχῶς τόσο συχνά, τὴ ζήλεια ἢ τὴ προκατάληψη.

Ἀκόμη μιὰ φορὰ μᾶς γίνεται ἡ νύξη γιὰ τὸν καθαρισμὸ τῆς θέσης μας ἀπέναντι στὸ κοινωνικὸ καθεστὼς κι ἀπέναντι στὰ ἀντιμαχώμενα ἰδανικὰ τῆς ταξικῆς πάλης.

Παρ' ὅλο ποὺ ἀπὸ τὸ πρῶτο μας φῦλλο, στὰ πρῶτα μας λόγια, εἴχαμε διατυπώσει ἐντονότατα τὶς σκέψεις ποὺ μᾶς ἐμπνέουν καὶ ποὺ μᾶς ἔσπρωξαν στὴν ἔκδοση αὐτή, δὲν ἔλειψαν ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἐζήτησαν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τὸν καθορισμὸ τῆς θέσης μας κι' ἀπέναντι στὴ κοινωνικὴ πολιτική. Δὲν ἀγνοοῦμε τί θὰ ἐσήμαινε μιὰ ἀπάντηση παληὰ ὅσο κσὶ τὸ ζήτημα, πὼς ἐμεῖς ἀποκλειστικὸ ἰδανικὸ ἔχουμε τὴν καλλιτεχνικὴ προσπάθεια. Πολλὲς φορὲς ἔχουμε χαραχτεῖ τὰ ὅρια ποὺ χωρίζουν καὶ συνδέουν τὰ ἰδανικὰ αὐτὰ ἀναμεταξύ τους καὶ δὲν ἔλειψαν οἱ ἐγκυρες γνῶμες πάνου στὸ ζήτημα, ὥστε νὰ περιτεύει ὁλότελα ἡ ὁποιαδήποτε δική μας.

Ἕνα μόνο λέμε: Πῶς ἡ ἔκδοσή μας αὐτὴ εἶναι ἄσχετη πρὸς κάθε ἰδιωτική μας πολιτικὴ πρωτοβουλία καὶ κατεύθυνση. Τὸ ἂν περιμένουμε τὴν κοινωτικὴ ἐξέλιξη ὡς τὸ σημεῖο τῆς ἀνθρωπιστικῆς τελειότητας καὶ τὸ ἂν ἐργαζόμαστε κιόλα γι' αὐτήν, εἶναι κάτι ἄσχετο μὲ τὶς σελίδες αὐτὲς καὶ δὲν ἔχουμε λόγο νὰ διαφημίζουμε μὲ τυμπανοκρουσίες τὰ ἰδανικά μας. Δὲν μᾶς λείπει ἡ εἰλικρίνεια γι' αὐτὸ οὔτε τὸ θάρρος τῆς γνώμης. Ἴσως εἴμαστε καὶ οἱ φανατικότεροι πιστοὶ τῶν τέτοιων ἰδανικῶν ποὺ τὲ ἄλλους ἔλαχε νὰ τὰ περιάγουν καθημερινὰ στοὺς δρόμους.

Γιὰ ὅσους λοιπὸν μᾶς κατακρίνουν γιὰ τὴν «παλιά μας διανοητικότητα» καὶ τὴν προσήλωσή μας στὴν παράδοση, ἐμεῖς λιγότερο μεροληπτικοὶ καὶ περισσότερο ψύχραιμοι, ρωτᾶμε:

«Τὴν ἡμέρα τῆς ἀναγέννησης αὐτῆς τῆς πολυπόθητης τῆς ἀνατολῆς τοῦ καινούργιου κόσμου παντοῦ, θὰ πάψει ἄραγε νὰ ὑφίσταται ἡ τέχνη, σὰν ἕνα φαινόμενο χωρὶς λόγον ὑπάρξεως καὶ χωρὶς ἀποστολή;»

Τὴν Τρίτη 7 Μαΐου, ἔγινε στὸ Παρίσι ἡ ἀπονομὴ τοῦ βραβείου μυθιστορήματος «Ρεναισσάνς». Βραβευμένος εἶναι ὁ νέος συγγραφεὺς Ζοζέφ Ζολινὲ γιὰ τὸ ἔργο του «ὁ Παίχτης τῆς σφαίρας».

Εἶναι ἡ ἑνδεκάτη φορά, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἱδρυσής του, ποὺ ἀπονέμεται τὸ βραβεῖο αὐτό. Γιὰ πρώτη φορὰ ἐδώθηκε στὰ 1921 στὸν Ἀλεξάντρ Ἀρνοὺ γιὰ τὸ μυθιστόρημα του «ἡ Ἔνδειξη ὑπ' ἀριθ. 33». Ἀκολούθησαν στὰ ἑπόμενα χρόνια οἱ: Ἀνρὺ Ζὰκ γιὰ τὴν «Ἡρωϊκὴ συμφωνία», ὁ Πιὲρ Μὰκ Ὀρλὰν νιὰ τὴν «Καβαλάρισσα Ἔλσα», ὁ Πὼλ Μορὰν γιὰ τὸ «Κλειστὸ τὴν νύχτα», ὁ Ἀντρὲ Μπαγιὸν γιὰ τὸ «Μὲ τὰ τσόκαρα», ὁ Λουΐ-Λεὸν Μαρτὲν γιὰ τὸ «Τρίο σὶ σὸλ ματζόρε», ὁ Ζὼρ Ζιρὰρ γιὰ τοὺς «Νικητὲς», Ἐμὶλ Ζαβὶ τὸ «Σπίτι τῶν τριῶν ἀρρεβωνιασμένων», ὁ Πὼλ Τσὰκ γιὰ τὸ «Πολεμοῦν στὴ θάλασσα», ὁ Λὺκ Ντυρταὶν γιὰ τὰ «Τεσσαρακοστὸ πάτωμα» καὶ «Τὸ Χόλλυγουντ ξεπερασμενο» καὶ ἡ κ. Ἑλένη Πικὰρ «Γιὰ ἕνα κακὸ παιδί».

Ἡ ἐπιτροπή ποὺ ἀπονέμει τὸ βραβεῖο ἔχει δεκαεπτὰ μέλη, τοὺς: Κολέττ, Λεὸν Μπεράρ, Ἀνρὺ Μπερανζέ, Τριστὰν Μπερνάρ, Ρομαὶν Κοολύς, Ρολὰν Ντορζελές, Ζὼρζ Ντυαμέλ, Ἀνρὺ Ντυβερνουά, Ἐμὶλ Φάμπρ, Πὼλ Φόρ, Πιὲρ Χάμπ, Ἐντμὸν Ἀρωκούρ, Ἀμπὲλ Ἐρμὰν, Ραιμὸν ντὲ λὰ Ταιλέντ, Ζὼρζ Λεκόντ, Φορτουνὰ Στόβσκι καὶ Πιὲρ Μάτι Ὀρλὰν. Δηλαδὴ ὅλη τὴν ἀφρόκρεμα τῶν γαλλικῶν γραμμάτων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βραβευμένο τους μυθιστόρημα, ὁ Ζολινὸν ἔχει γράψει κι' ἄλλα. Ὁ «Κλὼντ Λυνὰ» του ἀποτελεῖται ὡς τώρα ἀπὸ τρεῖς τόμους. Ὁ πρῶτος εἶναι βραβευμένος «Παίχτης τῆς σφαίρας» καὶ οἱ ἄλλοι δύο ὁ «Βαλὲς τῆς νίκης» καὶ τὸ «Καμμένο κεφάλι». Ἑτοιμάζει τὸν τέταρτο μὲ τὸν τίτλο «οἱ Βρυκόλακες στὸ μαγαζί». Ἀκολουθοῦν «ὁ Μυλωνᾶς κατὰ τῆς πολιτείας», ἡ «Ἐνορίτισσα» καὶ τὸ «πανηγύρι».

Καὶ τό συμπέρασμα: — Οἱ Γάλλοι δουλεύουν....

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

(Ἀγγέλνουμε ὅσα λαβαίνουμε ταχτικά, καὶ σ' ὅσα στέλνουμε τὸ περιοδικό μας καὶ τ' ἀναγγέλνουν).

«Σύγχρονη Σκέψη». Πανελλήνια Λογοτεχνικὴ καὶ Καλλιτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση. Διευθυντὲς Γιάννης Βουβάκης καὶ Μ. Βισάνθης. Chicago.

«Libre». Δίμηνο περιοδικὸ τῶν Ἑλλ. Γραμμάτων, Directeur Mr Louis Roussel Montpelliér (Hérault) France.

«Πρωτοπορία» Μηνιαῖο περιοδικὸ καλλιτεχνικό. Φῶτος Γιοφύλλης. Βερανζέρου 13β', Ἀθήνα.

«Νέα ἐπιθεώρηση», Μηνιαῖο περιοδικὸ κριτικῆς καὶ τέχνης. Ταχ. Κιβώτιο 255, Ἀθήνα.

«Ἐλεύθερη σκέψη» Μηνιαία ἔκδοση. Καλαμάτα:

«Ἰόνιος Ἀνθολογία». Μηνιαῖο περιοδικό. Μ. Μινώτου, Ζάκυνθος.

«Ἐποχή». Φιλολογικὴ ἐπιθεώρηση. Θεσ)νίκη.

«Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη». Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Rue Lepsius 10, Alexandrie (Egypte).

«Φωνὴ τῆς Νεμέας». Ἐφημερίδα. Νεμέα.